

ה מו ס ד ל ב י ט ו ח ל א ו מ י

מינהל המחקר והתכנון

אגף פיתוח שירותים

הקרן למפעלים מיוחדים:

תוכניות והמשכיותם

2002 - 1972

פתח דבר

עיקר פעילותו של המוסד לביטוח לאומי ועיקר תקציבו מיועדים למתן גמלאות בכסף או בעין, ולגביית דמי ביטוח. במקביל חוק הביטוח הלאומי קבע שחלק מהכספים הנגבים מציבור העובדים והמעסיקים יוקצו לפיתוח תשתיות שירותי הרווחה בקהילה במטרה לשפר את איכות החיים של אוכלוסיות ייעודיות בסיכון ובעלות צרכים מיוחדים.

פעילות המוסד בפיתוח שירותי רווחה מעוגנת בחוק כאמור, ומתבצעת באמצעות חמש קרנות במסגרת האגף לפיתוח שירותים: הקרן לפיתוח שירותים לנכים, הקרן לקידום תוכניות סיעוד, הקרן למפעלים מיוחדים, הקרן לפיתוח שירותים לילדים ובני נוער בסיכון והקרן למימון בטיחות וגהות בעבודה (קרן מנוף). כל קרן פועלת לפי תקנון, שבו נקבעו הקריטריונים והכללים לבחינת הפרויקטים ולאישור השתתפות המוסד במימנם.

המטרה העיקרית של הקרן למפעלים מיוחדים היא לעודד את פיתוח שירותי הרווחה בישראל, על ידי מתן סיוע לעיצוב וביסוס פרויקטים ניסיוניים (demonstration projects) כמודלים אשר יהוו בסיס ללמידה, העמקת הניסיון, שיטות העבודה והידע המקצועי, ולהרחבת השירות במידה והוא מצליח. בשנים האחרונות נעשה מאמץ לסייע גם בהטמעת שירותים במספר ישובים.

דו"ח זה מיועד לסכם כ- 30 שנות פעילות הקרן ומידת הצלחתה מבחינת המשכיות שירותים שקיבלו ליווי וסיוע. במהלך תקופה זו המוסד לביטוח לאומי, באמצעות הקרן למפעלים מיוחדים, הטמיע את חותמו בניסוי וביסוס קשת רחבה מאוד של שירותים חיוניים אשר הפכו לחלק אינטגרלי של מערך שירותי רווחה במדינת ישראל: שירותים לקשישים, שירותים לטיפול במניעת אלימות במשפחה, שירותים לילדים ונוער בסיכון, שיקום אסירים/ות משוחררים/ות, שיקום ושילוב נכים בחברה, וכו'.

דו"ח זה מהווה חלק ממדיניות האגף לפיתוח שירותים במוסד לביטוח לאומי לבחינת תרומת פעילות הקרנות לאוכלוסיות היעד ולמעקב לאורך זמן אחר המשך קיום ופעילות הפרויקטים אשר קיבלו סיוע מטעם המוסד.

הדו"ח מחולק לשני חלקים:

חלק א' – סיכום כללי של כל הפרויקטים שמומנו על ידי הקרן ושפורסם לגביהם דו"ח מחקר עד סוף שנת 2002.

חלק ב' – סיכום מסקר מעקב ב-24 פרויקטים שלגביהם פורסם דו"ח מחקר בין השנים 1994-2002.

ברצוני להודות לגב' כרמלה קורש-אבלגון, סגנית מנהלת הקרן למפעלים מיוחדים, אשר תכננה וליוותה מקרוב את סקר המעקב, ולגב' שרית בייץ-מוראי, מנהלת הקרן למפעלים מיוחדים, על בחינת הפרויקטים שמומנו מתקציבי הקרן בכל שנות הפעילות כדי לאפשר מתן תמונה כללית לגבי מידת המשכיות הפרויקטים.

תודה מיוחדת למר יוסי ניב, מחברת "סיגו יועצים בע"מ", שנתן יעוץ מקצועי לתכנון המעקב וסיכם את הממצאים, ולחב' קצב אשר ביצעה בנאמנות את עבודת הריאיון.

ברנדה מורגנשטיין
מנהלת האגף לפיתוח שירותים

תוכן עניינים (כללי)

16-1 חלק א': תוכניות שקיבלו סיוע בשנים 1972-2002 : סיכום נתונים

59-17 חלק ב': סקר מעקב אחר תוכניות שהסתיימו בין השנים 1994-2002

61

נספחים

א. רשימת התוכניות שפעלו בשנים 2001, 2004

ב. רשימת פרסומים בסדרת מפעלים מיוחדים

**חלק א': תוכניות שקיבלו סיוע בשנים 1972-2002:
סיכום נתונים**

**שרית בייץ-מוראי
ברנדה מורגנשטיין**

תוכן עניינים (חלק א')

1	מבוא
3	קריטריונים של הקרן למפעלים מיוחדים
5	היקף ותחומי הפעילות
8	רשימת מפעלים מיוחדים שהסתיימו ב-1974- 2002, לפי תחום
13	המשכיות תוכניות שממונו על ידי הקרן למפעלים מיוחדים
15	סיכום ומסקנות

מבוא

הקרן לפיתוח מפעלים מיוחדים החלה לפעול בראשית שנות השבעים מכוח סעיף 36 לחוק הביטוח הלאומי. על פי סעיף 36 לחוק:

"המינהלה רשאית, על פי המלצת המועצה ובנושא הנוגע לביטוח אבטלה – על-פי המלצת הוועדה לביטוח אבטלה ובאישור השר, ליתן הענקות במסגרת התקציב שאושר על פי סעיף 36 לעריכת מחקרים בתחומי הביטוח הסוציאלי והאבטלה, וכן לבדיקת ניסיונות של תוכניות לשם תכנון הביטוח הסוציאלי" (הדגש שלנו).

תקנון הקרן למפעלים מיוחדים מגדיר את התחומים והקריטריונים לפיהם גורמים מקצועיים במגזר הממשלתי, הציבורי והוולונטרי יקבלו סיוע לצורך הקמת להטמעת שירותי רווחה ניסיוניים, בליווי הערכה מחקרית, כאשר בתום הניסוי יקבלו על עצמם גופים אלה את האחריות להחזקה שוטפת והמשכיות השירות.

הכוונה לסייע לאותם שירותים שיש סיכוי גבוה שיימשכו וייטמעו ברמה מערכתית. בצורה זו, הקרן מהווה מנוף לפיתוח שירותי רווחה במובן הרחב ביותר, תוך התייחסות לצרכים חברתיים חיוניים ולהתפתחויות מקצועיות במתן מענה לצרכים אלו.

אוכלוסיות היעד של הקרן כוללות את כלל אוכלוסיית מקבלי גמלאות מהמוסד לביטוח לאומי, עם דגש על אוכלוסיות הנמצאות במצוקה או אוכלוסייה שבמקום מגוריה מגוון השירותים הוא מועט. כאן ניתן לציין לדוגמא פיתוח שירותים לנכים, לילדים ונוער בסיכון, נשים החשופות לאלימות במשפחה, קשישים מוגבלים, משפחות הסובלות מאבטלה וממצוקה כלכלית, נפגעי עבודה, וכו'.

פיתוח שירותים בסיוע הקרן הינה תוצאה של יוזמות הקרן ושל גופים פונים (משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, עמותות) אשר זיהו צורך חברתי משמעותי בקרב האוכלוסייה שבטיפולם וברצונם לבחון ולממש תוכנית ניסיונית. על בסיס עקרונות אלה, הקרן אף סייעה בעיצוב, פיתוח ויישום של חלק מחוקי הביטוח הלאומי כגון חוק ביטוח סיעוד, שירותים מיוחדים לנכים, וכו'.

כל בקשה לסיוע נבחנת על ידי עובדי הקרן עפ"י עמידה בקריטריונים המעוגנים בתקנון, מועברת לדיון והמלצה בוועדה פנימית ובמועצת המוסד לביטוח לאומי, וטעונה אישור שר הרווחה.

הקרן מסייעת לגופים בשלבים הקריטיים של פיתוח: בדיקות מקדמיות של נחיצות והתכנות הפרויקט, תכנון מפורט של מטרות, יעדים ותהליכי עבודה, ניסוח הצעה מפורטת והבאתה לדיון בוועדות המוסד, ליווי צמוד בהערכות וביצוע הפרויקט בשטח, מעקב ופיקוח על ביצוע הפרויקט והיבטים כספיים וכן על ביצוע המעקב המחקרי.

הקרן מהווה מעין "קרן סיכון", מאחר והסיוע הכספי והמקצועי ניתן לתקופה מוגבלת ולהיקף מוגבל של אוכלוסייה, מתוך מטרה להעריך את הפרויקט הניסיוני ולסייע בעיצובו כדי להגביר את סיכוייו של הפרויקט להצליח ולהוות מודל אשר יועתק בישובים נוספים.

בנוסף לסיוע המקצועי והמימון הכספי להפעלה שוטפת, הקרן מממנת ליווי מחקרי על-ידי גופי מחקר חיצוניים. בנוסף לבחינת מידת הצלחת הפרויקט להשיג את מטרותיו, ההקצאה לליווי והערכה מחקרית מאפשרת לבחון ולעקוב באופן שיטתי אחר התפתחות והתנהלות התוכנית הניסיונית, מסייעת לעיצוב הפרויקט בעת ההפעלה הניסיונית, ובכך מגדילה את סיכויי הצלחתו.

קריטריונים¹ של הקרן למפעלים מיוחדים

הקריטריונים שמציב המוסד לביטוח לאומי לגבי פנייה לקבלת סיוע במסגרת הקרן למפעלים מיוחדים מעוגנים בתקנון. ניתן לחלק את הקריטריונים לשני סוגים: קריטריונים הנוגעים למעמדו של הגוף ואלה המתייחסים לתוכן הפרויקט המוצע. קריטריונים אלה מנחים את עובדי הקרן בהכנת פרויקטים לוועדות וכן מהווים בסיס לקבלת החלטות בוועדות הקרן.

התקנון הראשון למפעלים מיוחדים נוסח ב-1973/4 ומאז היו כ-6-5 ניסוחים, כאשר האחרון אושר בשנת 1999.

הקריטריונים הנוגעים למעמד הגוף הפונה

1. גוף ציבורי בעל מעמד משפטי מוגדר, אשר ברשותו מסמכים המאשרים את מעמדו המשפטי.
2. גוף המסוגל להוכיח שהוא פועל על בסיס כלכלי איתן.
3. גוף אשר יבטיח את השתתפותו בתוכנית המוצעת ואת המשך הפעלת התוכנית לאורך זמן, עם תום תקופת הניסוי.

הקריטריונים והשיקולים הנוגעים לתוכן הפרויקט

1. אוכלוסיית היעד של הפרויקט כלולה באוכלוסיית מבוטחי המוסד, כגון: קשישים, ילדים, אלמנות, נכים, מובטלים וכו'.
2. על הפרויקט לעסוק בשירות חדשני, אשר אינו קיים בקהילה.
3. השירות קיים בקהילה, אולם הוא זקוק לפיתוח או לביסוס או להסבה והתאמה לאוכלוסייה חדשה.
4. הפרויקט ניתן להערכה שיטתית בשיטות מחקר מדעיות.
5. השתתפות כספית של הגוף הנותן את השירות וסיכוי סביר להמשכיות המפעל.

במסגרת הפניות העומדות בקריטריונים הללו, ניתנת עדיפות

1. למפעלים עבור אוכלוסיית מצוקה שהשירותים במקום מגוריה הם מעטים וקיימים במקום תנאים לביצוע הפרויקט.
2. לשירות המשלים את השירותים הניתנים כבר על ידי המוסד.

¹ תיאור הקריטריונים בדו"ח זה הינו כללי, יש לעיין בתקנון לנוסח מלא ומחייב של הקריטריונים.

3. לפרויקט שיש בו ניסיון לפתח שירותים משולבים, לעומת תוכנית הקשורה בתחום יחיד בלבד.

דגשים מיוחדים

בתקנון משנת 1999 הוכנסו השינויים הבאים :

- הרחבת אפשרות סיוע עד לשלוש שנים.
- הכרה בתוכניות הפועלות זמן קצר ובמתכונת מצומצמת כתוכניות ניסיוניות חדשניות.
- מתן סיוע להטמעה והרחבה של תוכניות מוצלחות למקומות נוספים בארץ.
- התוכנית מהווה מתן שירות ישיר וממשי לאוכלוסייה.

היקף ותחומי הפעילות

מאז הקמתה, בשנת 1972 הופנו לקרן מאות תוכניות, אך רק בחמש השנים האחרונות הוחל בבניית מאגר ממוחשב ורישום היקף הפעילות. כלומר, עד בניית המאגר אין מידע שיטתי המאפשר סיכום של כל התוכניות שקיבלו סיוע והופעלו בשטח.

הדו"ח הנוכחי מתייחס רק לתוכניות אשר לגביהן קיים פרסום מחקר ושנכללו ברשימת הפרסומים של המוסד.

לוח מס' 1: מס' תוכניות שקיבלו סיוע והסתיימו לפי שנים*

שנים	מספר תוכניות
1974-1980	9
1981-1987	12
1988-1994	21
1995-2002	30

* כולל רק פרויקטים לגביהם פורסם דו"ח מחקר מלווה, לפי שנת פרסום הדו"ח, (לא כולל סקרים שבוצעו במימון הקרן ולא פורסמו). פרויקטים שפעלו במספר יישובים נחשבו כפרויקט אחד.

ניתן לראות כי בשנים האחרונות חלה התרחבות ניכרת בפעילות הקרן. בשנים 1995-2002 הסתיימו ופורסמו דו"חות מחקר עבור 30 פרויקטים. כמו-כן, יש להדגיש כי במקרים רבים פרויקטים הופעלו במקביל במספר יישובים או ברמה אזורית וארצית, כך שלמעשה מספר הפרויקטים היה רב יותר מאשר המספרים שלעיל (ראה נספח מצ"ב לגבי פרויקטים שקיבלו סיוע בשנת 2004). בנוסף, מדובר בפרויקטים אשר נמשכים ומקבלים סיוע במהלך 2-3 שנים, וזאת בעיקר משנת 1999 כאשר הוארכה תקופת הסיוע. כך שהלכה למעשה, מספר הפרויקטים המלווים מקצועית ומקבלים סיוע כספי בשנה מסוימת הינו גבוה מהמוצג בלוח מס' 1. כמו-כן, מספר זה אינו כולל פרויקטים פעילים או שעדיין אין דו"ח מחקר לגביהם, וכן הבקשות שבטיפול.

אומדן למספר פרויקטים בשלבי טיפול כלשהו בשנה: 150 פרויקטים.

הדגש בשנים הראשונות, בשנות ה-70, היה בפיתוח שירותים לאוכלוסייה הקשישה בישראל. לעומת זאת, בשנות ה-80 הושם דגש בעיקר על פרויקטים למניעת וטיפול באלימות במשפחה.

המפעלים המיוחדים, בשני תחומים אלה, היוו בסיס חשוב להקמה ולביסוס התשתיות לשירותים לאוכלוסיות מצוקה אלו.

בשנות ה-80 שימשה הקרן להתבססות חקיקה חדשה במוסד לביטוח לאומי. כך הופעלו, הלכה למעשה, חוקים חדשים וחשובים כפרויקטים ניסיוניים במסגרת הקרן:

- א. מפעל ניסיוני לפיתוח הסיוע המשפטי למבוטחי הביטוח הלאומי.
- ב. מפעלים ניסיוניים לפיתוח והפעלת הגמלה לשירותים מיוחדים וגמלת ילד נכה, במסגרת חוק ביטוח נכות.
- ג. הפעלת חוק ביטוח סיעוד כמפעל ניסיוני בשלושה ישובים, כולל ביצוע סקרי צרכים על-מנת לתכנן את החוק.
- ד. פיתוח שירות הייעוץ לקשיש של המוסד לביטוח לאומי.

יש להדגיש כי חלק גדול מהפרויקטים אשר החלו כמפעל מיוחד ניסיוני, כגון מקלטים לנשים מוכות, מרכזי יום לקשיש, מרכזי חירום לילדים בסיכון, מרכזים למניעת אלימות, ליווי תעסוקתי לאסירים ואסירות, וכו', הפכו להיות שירותים חיוניים ובסיסיים ביותר במערכת הרווחה במדינת ישראל.

לוח מס' 2:

תחומים בהם פעלה הקרן למפעלים מיוחדים – 1972-2002

חוקים ושירותים בביטוח לאומי	טיפול בקבוצות מיוחדות	טיפול במתמכרים	ילדים ומבוגרים נכים	העצמה קהילתית	תעסוקה ואבטלה	אסירים משוחררים	מניעת אלימות במשפחה	ילדים ונוער בסיכון	שירותים למשפחות	קשישים מוגבלים	סה"כ	
8	2	4	6	3	4	5	7	10	6	17	72	מס' פרויקטים ¹
7	2											% פרויקטים
		1	5	3	1	4	7	6	2	9	46	שהמשיכו ²
88%	100%											סה"כ שיעור
		25%	83%	100%	25%	80%	100%	60%	33%	53%	³ 64%	שממשיכים

1 כולל רק פרויקטים שהסתיימו (בשנים 1972-2002) ושיש לגביהם פרסום מחקר עד תאריך זה. יש לציין כי כ- 15 פרויקטים שלא נכללו בלוח היו פרויקטים קטנים שלא פורסם לגביהם דו"ח מחקר.
 2 על בסיס נתונים מסקר מדגמי (ראה חלק ב') והיכרות עובדי הקרן עם מערכת השירותים שהתפתחה לאחר השלבים הניסיוניים של הפרויקטים.
 3 שיעור הפרויקטים שהסתיימו בשנים 1994-2002, אשר המשיכו לפעול עומד על 75%.

רשימת מפעלים מיוחדים שהסתיימו ב-1974-2002, לפי תחום

להלן פירוט המפעלים המיוחדים העיקריים שקיבלו סיוע עד שנת 2002 לפי תחומים:

- כל פרויקט שממשיך מסומן ב- "√" – הכוונה לפרויקטים שממשיכים באותו ישוב ו/או היוו בסיס ופתחו מיזמנויות להרחבת השירות כחלק משירותי הרווחה בארץ.
  - לא ממשיך מסומן ב- " – " .
  - פרויקטים שלא ידוע האם ממשיכים מסומנים ב- "!" .
- מן הראוי לציין כי בחלק ניכר של הפרויקטים, אשר לא המשיכו במתכונת המקורית, פותח ידע מקצועי ושיטות עבודה אשר היוו בסיס ותרמו להמשך פיתוח התחום במסגרות מקצועיות דומות. פרויקטים שהיו פעילים בשנת 2002 נא ראה בנספח א'.

קשישים מוגבלים וסיעודיים – 17 פרויקטים*

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
קשיש לקשיש בשכונת גונן בירושלים	1975	-
מרכז יום לקשישים הראשון בישראל בטבריה.	1981	√
חימום בתי קשישים בנחלאות.	1984	√
מועדונים פסיכו-גריאטריים בירושלים – לקשישים דמנטים. (מלב"ב)	1985	√
הדרכת בני משפחה לטיפול בקשישים סיעודיים: פיתוח קבוצות תמיכה.	1985	√
הכשרת פנסיונרים מתנדבים לעבודה קהילתית.	1985	√
הכשרה בלתי פורמאלית למטפלות בית בקשישים.	1988	√
מערך שירותים מוגבר בקהילה לקשישים סיעודיים (ר"ג) – כחלק מההכנה לקראת חוק ביטוח סיעוד (לא המשיך לאחר העברת חוק הסיעוד).	1989	-
ניידת לתיקוני בית לקשישים מוגבלים.	1989	-
גמלאים מתנדבים בבתי ספר תיכון.	1989	?
שירות פסיכולוגי בבתי אבות משען.	1990	-
משפחתונים לקשישים בטבריה.	1991	-
מניעה וטיפול בנפילות של קשישים בבאר שבע.	1996	-
מועדון זיכרון לקשישים הסובלים מירידה קוגניטיבית.	1999	√
הכשרת גמלאים להפקת שידורים בטלוויזיה הקהילתית בצפון.	2000	√
תוכנית לאיתור וטיפול במניעת אלימות נגד קשישים בהרצליה.	2002	√
יצירת תהליך אבחון תעסוקתי לקשישים	1976	-

* כמו-כן, מומן במסגרת הקרן הסקר הראשון לבדיקת מצבם הכלכלי-חברתי-תפקודי של קשישים בשלושה ישובים בישראל. סקר זה היווה נדבך ראשון לתכנון חוק ביטוח סיעוד.

6 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
הבראה לאמהות למשפחות מרובות ילדים.	1974	✓
הדרכה תזונתית למשפחות מרובות ילדים.	1975	?
חינוך והדרכה לאורך חיים חסכוני למשפחות מרובות ילדים.	1976	?
תוכנית למניעת לידות מוקדמות בבית שמש.	1988	-
סדנאות לנשים לאחר לידה.	1992	?
אמהות למען אמהות בבני ברק – תמיכה של אמהות במשפחות מרובות ילדים שאינן מתפקדות.	2001	✓

שירותים לנוער ולילדים בסיכון – 10 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
מפעל הזנה ניסיוני לשיפור הזנה בבתי ספר – ברמלה, לוד וכ"ס	1976	?
פיתוח חונכות לילדים (אח בוגר וחונך) – ברוממה בירושלים.	1981	✓
תוכנית זהב"י – שיעורי עזר לילדים בסיכון ע"י מורים עולים.	1993	✓
מניעת תאונות בקרב ילדים בבתי ספר – (לא המשיך אך יש כיום מפעל מיוחד נוסף בנושא חשוב זה).	1994	-
מרכז חירום לקליטת ילדים בסיכון – בקרית אתא.	1995	✓
פיתוח שירות לשילוב נוער מנותק בתנועות נוער.	1999	✓
מרכז מידע וסיוע לילדים בסיכון (הגנה על זכויות ילדים באשדוד).	1999	✓
הקמת מועדוניות ספריות לילדים באזורי מועצה מקומית – מטה יהודה מרחבים והעיר רהט.	2001	✓
בית לצעירים חסרי משפחה ומסגרת בקרית ים.	2002	-
הזמנה לדו-שיח: חיבור בין ילדים עולים ללא משפחה וילדים ישראליים באמצעות מחשב.	2002	?

מניעה וטיפול באלימות במשפחה – 7 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
מקלט לנשים מוכות באשדוד.	1985	√
גמילה מאלימות במשפחה.	1989	√
קו חירום לנשים מוכות.	1991	√
עזרה הדדית לגמילה מאלימות במשפחה.	1990	√
טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית.	1996	√
הוסטל בית נועם לגברים אלימים.	2000	√
דירות קלט לנשים בסיכון.	2001	√

פיתוח שירותים לאסירים משוחררים – 5 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
חונכות לילדי אסירים.	1989	√
ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים.	1996	√
ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות.	1997	√
מרכז יום לאסירות משוחררות.	2002	√
בית ספר להורות לאסירים משוחררים.	2002	-

תעסוקה ואבטלה – 4 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
קליטת עובדי ייצור קשישים במפעל פולגת.	1984	-
קליטת מובטלים במצה"ל במקום אנשי מילואים.	1992	-
פיתוח מסלולים מקצועיים לחיילות בגיוס מיוחד.	1994	√
פיתוח פרויקט לעידוד עסקים קטנים בקרב מובטלים.	2000	-

פיתוח מודעות והעצמה קהילתית – 3 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
תוכנית הכשרה של מתנדבי עמותת סינגור קהילתי בירושלים.	2000	✓
עבודה קהילתית בקרית שמונה (שכונת שפרינצק).	1978	✓
פיתוח מנהיגות במושבים בבקעת בית-שאן.	1999	✓

ילדים ומבוגרים עם צרכים מיוחדים (נכים) – 6 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
הדרכה בתחום המיני להורים ולסגל בבית ספר לחינוך מיוחד יובלים.	1991	✓
תעסוקת בית למרותקים.	1994	✓
חינוך מיני לנוער חירש.	1999	✓
סדנא להכרת עולמו של הילד המיוחד – הגברת מודעות לילדים חריגים בעמותת בסולם.	2000	✓
בית ספר שדה המשלב אוכלוסיות נכים (עמותת לטם ליד יוקנעם).	2002	✓
שילוב ילדים עם חינוך מיוחד בצהרון של ילדים רגילים.	2001	✓

טיפול במתמכרים לסמים ולאלכוהול – 4 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
תוכנית קהילתית למניעת שימוש בסמים באזור הצפון.	1992	-
שני פרויקטים להכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה.	1996	-
קבוצות טיפוליות לילדי נגמלים מסמים.	2000	✓
פיתוח שיטת טיפול אינטנסיבי לגמילה מאלכוהול.	2001	-

טיפול בקבוצות מיוחדות – 2 פרויקטים

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
יחידה לדרי רחוב בתל-אביב-יפו.	1996	√
מגשרים לאוכלוסייה האתיופית בקופות חולים.	2002	√

חקיקה ושירותים במוסד לביטוח לאומי – 8 פרויקטים*

שם הפרויקט	שנת פרסום הדו"ח	המשך
סיוע משפטי חינוך במוסד לביטוח לאומי.	1978	√
פיתוח השירות לייעוץ לקשיש במוסד לביטוח לאומי.	לא ידוע	√
סיוע לאלמנות – שארים.	1983	√
חוק ביטוח נכות – שירותים מיוחדים לנכים.	1985	√
חוק ביטוח נכות – קצבת ילד נכה בגילאי 3-14.	1983	√
סדנא לאלמנות שארים במחלקת השיקום.	1986	√
ניסוי בהפעלת חוק ביטוח סיעוד.	1989	√
מתן הלוואות לעזרים רפואיים - מקבלי ה"ה.	1990	-

* לא נכללו מספר סקרים שנערכו במימון הקרן למפעלים מיוחדים כמו עמדות אוכלוסייה כלפי בריאות נפש בירושלים (1980) ובדיקת צרכים רפואיים וסוציאליים של קשישים מוגבלים בבני ברק, רמת גן ובבאר שבע (1981).

המשכיות תוכניות שמומנו על ידי הקרן למפעלים מיוחדים

ישנן מספר צורות לבחינת המשכיות הפרויקטים.

- א. השירות המשיך לפעול באותו ישוב.
- ב. השירות המשיך לפעול והתרחב בישובים ושירותים נוספים – ובמיוחד כאשר השירות הפך לחלק מסל השירותים בלשכות הרווחה. כמו-כן, לעתים שירות ממשיך מספר שנים משמעותי אך הפסיק כאשר הצורך הצטמצם (לדוגמא, פרויקט לעולים).

בדו"ח זה הגדרנו כפרויקט ממשיך רק אותן תוכניות אשר מילאו אחר שני התנאים דלעיל. עם זאת, ראוי להדגיש כי הניסיון בפיתוח והפעלת מפעלים מיוחדים מצביע על הצלחת פרויקט בהיבטים מקצועיים אחרים. הצלחה זו באה לידי ביטוי בשני אופנים.

א. השירות שפותח אומץ כשיטה ותהליך טיפולי והוטמע על-ידי הגורמים האחראיים באופן מקצועי.

ב. הפרויקט תרם ליצירת ידע ומומחיות בתחום שלא היה קודם, לדוגמא:

- מניעת נפילות קשישים במשפחה.
- סקר לאיתור צרכים של קשישים מוגבלים.
- הדרכה בתחום המיני לילדים עם צרכים מיוחדים.
- הדרכה תזונתית למשפחות מרובות ילדים.

כאמור, לדו"ח זה אומצו קריטריונים להצלחה רק חלופות א' ו- ב' לעיל. למרות החשיבות הרבה בפרויקטים שתורמו לפיתוח ידע ושיטות עבודה מקצועיות, תוכניות כאלה לא סווגו כממשיכים לצורך דו"ח זה.

כמו-כן, כאשר לא היה ברור באיזה אופן השירות ממשיך סומנה התוכנית בסימן "??".

עד סוף שנת 2002 פורסמו 86 דו"חות מחקר (ראה נספח מס' 2). 72 מהדו"חות מתייחסים לתוכניות ספציפיות לפיתוח שירותים. כשני שליש (64%) מהתוכניות המשיכו לפעול באותו אתר או הורחבו למקומות נוספים. בלוח מס' 2 ניתן לראות את שיעור המשכיות בכל תחום פיתוח. בולט שיעור המשכיות גבוה בתחומים הבאים: מניעת אלימות, העצמה קהילתית, נכות, אסירים משוחררים וחוקי המוסד לביטוח לאומי.

רוב רובם של הפרויקטים המשיכו לפעול, הלכה למעשה, בהתאם לניסיון שנרכש בתקופה הניסיונית וחלק ניכר הורחב והוטמע באופן מלא בשירותי הרווחה בישראל.

על פי סקר מעקב שנערך לגבי 24 מהפרויקטים שלגביהם פורסם דו"ח בין השנים 1994-2002 (ראה חלק ב' בהמשך), נמצא שב-75% מהתוכניות הייתה המשכיות. כמו-כן, הודגשה החשיבות של המחקר המלווה ככלי מעצב בפיתוח ומימוש הפרויקט וכן בהטמעתו. כלומר, מצד אחד ניתן לראות כחשוב ביותר הן את המאמצים המקצועיים הרבים שמושקעים בבניית המודל להפעלת הפרויקט, את הפירוט של מטרות הפרויקט והאמצעים להשגתן, ומאידך את החשיבות של הגמישות בביצוע פרויקט והלמידה מהניסיון שמלווה ומגובש בסיוע אנשי המחקר.

ישנן מספר סיבות להיעדר המשכיות של פרויקטים. העיקרית בהן קשורה לבעיות תקציביות של הגוף היוזם, אם בגלל התפרקות העמותה ואם בגלל עצם היות הפרויקט יקר מדי. כמו-כן, לעיתים אנו עדים לשינוי בסדרי עדיפויות מקצועיות וחלק מהמודלים הניסיוניים נידונים לצמצום או ביטול בשל החלטה מדינית/מקצועית לגבי נחיצות השירות ביחס לצרכים אחרים בישוב.

סיכום ומסקנות

הצמצום במשאבים המיועדים לשירותי רווחה מחייבים התמקדות בפיתוח שירותים חיוניים תוך ראייה ממלכתית רחבה, הגדרת יעדי פיתוח במונחים של השפעה מערכתית והבטחת הביסוס המקצועי והמשך המינון וההפעלה של פרויקטים המקבלים סיוע מהקרן.

באופן כללי, ממצאי הסקר מדגישים את החיוניות לסייע לשירותים אשר מתפתחים כחלק מהתייחסות מערכתית לצרכים ומענים חברתיים בראייה אזורית, תוך התחייבות למימוש והמשכיות על-ידי הרשות המקומית והמשרד הייעודי.

א. הנתונים מצביעים על כך ששיעור ההמשכיות של כלל הפרויקטים שמומנו באמצעות הקרן למפעלים מיוחדים (מאז 1972) עמד על כ-64%, לגבי פרויקטים שהסתיימו בשנים 1994-2002 שיעור ההמשכיות עומד על 75%, דהיינו – חל גידול בעשור האחרון בשיעור הפרויקטים במימון הקרן אשר המשיכו כשירותי רווחה לכל דבר. חלק מהפרויקטים המשיכו רק באותו ישוב וחלק היוו בסיס לפיתוח ולהעתקה במקומות אחרים.

ב. גורם חיוני להבטחת המשך הפעלת פרויקט הוא המשך מימון על ידי משרד ייעודי ושל הרשות המקומית.

ג. גורם נוסף שנמצא קשור להמשכיות הינו פריסה אזורית וארצית – לפרויקט בפריסה רחבה סיכוי רב יותר להמשיך.

ד. בחלק מהפרויקטים שהמשיכו היה שינוי מקצועי בתכנים וכן צמצום בהיקף הפרויקט, וזאת לאחר התקופה הניסיונית בה נדרשת בדרך כלל השקעה גדולה יותר של משאבים כספיים וכוח אדם לבניית המודל הניסיוני.

ה. פרויקטים לא המשיכו בעיקר בשל מגבלות תקציביות ואי-נכונות הרשות המקומית והמשרדים הייעודיים לממן תקציב להפעלה שוטפת של הפרויקט. בחלק מהמקרים לא הוכח הבסיס המקצועי להמשך הפעלת הפרויקט.

ו. למחקר המלווה חלק חשוב ביותר בעיצוב וגיבוש הפרויקט, בתהליך למידה במהלך ביצועו, ובמתן היזון חוזר לגבי הצורך בשינויים במהלך התקופה הניסיונית.

ז. ממצאי הסקר מדגישים את חשיבות הגמישות בביצוע הפרויקטים, תוך ליווי מחקרי צמוד.

ח. הובעה שביעות רצון והערכה מירבית לתרומתם המקצועית ושיתוף הפעולה של אנשי הקרן במהלך ביצוע והפעלת הפרויקטים. זאת לעומת ביקורת לגבי אורך הזמן הדרוש להגשת בקשה ועד לאישור המימון לפרויקט.

ניתן להסיק מספר מסקנות מנתוני הדו"ח לגבי מדיניות לעתיד:

- א. יש חשיבות להמשיך בפעילות הקרן בסיוע לפיתוח והתבססות שירותי רווחה ניסיוניים.
- ב. יש לשקול אסטרטגיה של התמקצעות במספר תחומי רווחה מוגדרים במקום להתפזר על נושאים רבים ומגוונים כפי שהיה מקובל עד עתה. התמקדות במספר תחומי רווחה ומטרות מקצועיות, תוך שיתוף פעולה בהגדרת יעדים אסטרטגיים עם המשרדים הייעודיים, תגביר את סיכויי ההצלחה של פעילות הקרן, זאת תוך הבטחת המשך מימון של הרשויות המקומיות והמשרדים.
- ג. חשוב לעמוד על עלויות פיתוח ריאליים גם בשלב ביסוס הפרויקטים, כדי להבטיח המשך מימנם על-יד הגופים האחראים לאחר סיום תקופת הניסוי.
- ד. חשוב להשקיע את משאבי הקרן בהטמעה רחבה יותר של שירותים חיוניים כדי ליצור מסה קריטית והטמעה של פרויקטים אשר לגביהם קיימת הסכמה מקצועית.
- ה. יש להקצות יותר משאבים לפרסום, להסברה ולימי עיון לגבי פרויקטים של הקרן כדי לעודד הטמעתם.

**חלק ב': סקר מעקב אחר פרויקטים שהסתיימו
בין השנים 1994-2002**

סיכום ממצאים של 24 פרויקטים

**יוסי ניב – חברת סיגו יועצים בע"מ
כרמלה קורש-אבלגון – מפעלים מיוחדים**

תוכן עניינים (חלק ב')

21	כללי
24	הפרויקטים שנבחנו
28	המשכיות הפרויקטים
30	פיתוח שירותים נוספים
32	שינויים מהותיים באופן הפעלת הפרויקטים
37	מספר המשתתפים בפרויקטים
39	מקורות המימון להפעלה השוטפת
41	מיקום הפרויקטים ופריסתם
45	סיוע ברכישת ציוד
48	פרסום תמיכת המוסד לביטוח לאומי
50	תרומת המחקר המלווה
51	שביעות הרצון משיתוף הפעולה עם הקרן
53	המלצות לשיפור תהליך העבודה עם הקרן
55	פניות עתידיות לקרן
57	סיכום

כללי

המוסד לביטוח לאומי תומך מדי שנה, באמצעות הקרן למפעלים מיוחדים שבאגף לפיתוח שירותים (קרנות), בפיתוח שירותים חברתיים ניסיוניים ובעלי אופי חדשני, המיועדים לרווחת קהילת המבוטחים. הקרן תומכת הן ביצירת שירותים חדשים והן בהרחבתם והפצתם של שירותים קיימים.

תמיכתו של המוסד לביטוח לאומי באה לידי ביטוי בשלבי הפיתוח, ההקמה וההפעלה הניסיונית של הפרויקט. תמיכה זו מלווה בקיומו של מחקר הערכה, הבוחן את הפרויקט על היבטיו השונים והמהווה כלי, הן בידי מפעילי הפרויקט והן בידי הקרן, להפעלת הפרויקט והפקת לקחים לעתיד.

אחד הקריטריונים לאישור הסיוע הוא קיומה של התחייבות להמשכיות השירות בתום התקופה הניסיונית, במידה והשירות הצליח. לאחר התקופה הניסיונית, הנמשכת בד"כ כ-3 שנים ואשר מלווה בצורה אינטנסיבית ע"י עובדי הקרן, המוסד והקרן אינם מעורבים בהפעלה השוטפת של השירותים שפותחו. מסיבה זו, לא נשמר קשר רציף בין הקרן לפרויקט בתום התקופה הניסיונית ומידת הידיעות של אנשי הקרן לגבי המשך קיומו של השירות שפותח היא חלקית ולא פורמלית בדרך כלל.

בשנת 2002 החליטה הנהלת האגף לפיתוח שירותים לפתח כלי למעקב אחר פרויקטים שהסתיימה התמיכה בהם ושאינן לקרן קשר ישיר ורציף עימם. לצורך כך הוכנה סדרת שאלונים אשר ישמשו את המוסד לביטוח לאומי לבחינת פרויקטים שנתמכו בעבר על ידו. הפרויקטים שנבחנו השנה הם אלה שדו"ח המחקר שליווה אתם פורסם בין השנים 1994 ל-2001.

מטרת הבחינה היא לימוד והכרה של מצב הפרויקטים, שקיבלו סיוע במשך מספר שנים. הכוונה היא לבדוק, בראש ובראשונה, האם הפרויקטים ממשיכים לפעול ובאיזו מתכונת. כמו כן מעלה הבדיקה נתונים כלליים לגבי התחום המקצועי בו פועלת הקרן למפעלים מיוחדים – מי הגורמים המרכזיים הפועלים בו, מי הם הגורמים המממנים ומהן שיטות המימון, מי הם קהלי היעד הנהנים מהשירותים שפותחו ועוד. המעקב אחר הפרויקטים מהווה כלי עבור המוסד לביטוח לאומי לבחינת האופן בו נוצלו כספי התמיכה שהוענקו על ידו, האם יש לתמיכה זו השפעה חיובית ארוכת טווח על מפת השירותים החברתיים הניתנים בישראל, מה המשמעות של ההתחייבות להמשכיות שנותנים הגופים הפונים לקרן.

מבנה השאלונים ששימשו בתהליך הבדיקה מספק שני סוגים עיקריים של מידע: שאלות סגורות מספקות נתונים ספירים ומדידים, אשר ריכוזם מאפשר קיומו של ניתוח כולל של תמונת מצב הפרויקטים כיום; שאלות פתוחות מספקות מידע מילולי רב המתאר את אופי הפעילות של הפרויקט הנבחן הספציפי.

הנושאים שנבחנו במסגרת השאלונים הם:

- **כללי:**

- אוכלוסיית היעד של הפרויקט.
- היקף השירות ופריסתו הגיאוגרפית.
- מספר המשתתפים בפעילויות.
- תדירות השירות.
- הצוות המקצועי המפעיל את הפרויקט.
- הגורמים המממנים את ההפעלה השוטפת.
- אזכור תרומתו של המוסד לביטוח לאומי לפרויקט.
- שביעות הרצון של מפעילי הפרויקט משיתוף הפעולה עם הקרן למפעלים מיוחדים בשלבי האישור, הפיתוח וההפעלה.
- המלצות מפעילי הפרויקט לשיפור תהליך העבודה עם הקרן.
- צפי לפניית עתידיות לקבלת תמיכה מהקרן.

- **מאפייני ההפעלה של הפרויקט:**

- סוגי הפעילות במסגרת הפרויקט ותדירותן.
- שינויים מהותיים שחלו במאפייני הפעלת הפרויקט: שיטת העבודה, כח האדם, אוכלוסיית היעד, מקורות המימון ושיטת המימון.
- דו"ח המחקר המלווה – הכרתו ותרומותיו.
- שירותים נוספים שהופעלו בעקבות הפרויקט.

- **הציוד שנרכש עבור הפרויקט** – עצם קיומו במקום, השימוש הנעשה בו, שביעות הרצון ממנו.

- **לגבי פרויקטים שהופסקו או צומצמו במידה משמעותית:**

- מועד ההפסקה.
- הגורמים להפסקה או לצמצום הפעילות: כח אדם, תקציב, לקוחות, שותפים, גורמים אחרים.

- **התרשמות המראיין מן הפרויקט:**

- רמת התחזוקה.
- מצבו הפיזי של הציוד.
- מידת שיתוף הפעולה לה זכה.
- גורמים נוספים שלא באו לידי ביטוי בשאלון המובנה.
- התרשמות כללית.

- **אופן איסוף הנתונים:**

- מי המרואיין.
- קשר המרואיין לתוכנית הניסיונית.

בעוד המידע האיכותני שעולה מן התשובות הפתוחות מהווה כלי עזר חשוב לרכזים בקרן אשר ליוו את הפרויקטים בשלבי פיתוחם והרצתם הניסיונית, מאפשר המידע הכמותי שבשאלות הסגורות להעלות נושאים עקרוניים לבחינה ודיון ברמת הנהלת האגף, בהצביעו על כיוונים ומגמות המסתמנים מבחינת פעילותם ואחריתם של מספר גדול של פרויקטים שפעלו במשך מספר שנים ושחלקם ממשיך לפעול גם היום. כל זאת מפרספקטיבה של הזמן שחלף מאז סיום התמיכה והליווי בפועל ע"י הקרן.

דו"ח זה מתמקד במידע הניתן לכימות וסיכום שעולה מן השאלונים שנותחו. עם זאת, הניתוח מלווה ברעיונות המרכזיים והעקרוניים העולים מן הטקסט המפורט שנמצא בשאלונים, וזאת במטרה להאיר ולפרט את המשמעויות השונות המתגלות בניתוח.

הפרויקטים שנבחנו

בין השנים 1994 ל-2001 פורסמו תוצאות המחקרים המלווים של 26 מפעלים מיוחדים (להלן "פרויקטים") בהם תמכה הקרן. מתוכם, נבחרו לצורך הסקר 24 פרויקטים. 2 פרויקטים לא נסקרו מסיבות טכניות.

להלן תיאור קצר של הפרויקטים שנסקרו:

1. **הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה** – מטרת הפרויקט הייתה הכשרת גרעין של מדריכי גמילה ושיקום מתמכרים לסמים מקרב אוכלוסיית הנגמלים משימוש בסמים. **הגופים הפונים:** האגוד הירושלמי למאבק בסמים, ביה"ס לעבודה סוציאלית של האוניברסיטה העברית והאגף לנוער וחברה בעיריית ירושלים.
2. **מתחברים לנוער המנותק** – מטרת הפרויקט הייתה לשלב בני נוער שהתנתקו ממסגרות של משרד החינוך בפעילות תנועות הנוער ולשנות את עולמם ע"י החזרת ביטחונם העצמי. **הגוף הפונה:** מועצת תנועות הנוער.
3. **בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים:** מטרת הפרויקט הייתה לפתח שירות להתמודדות עם הפסקת התנהגות אלימה כלפי בנות זוג בקרב הגרעין הקשה ביותר של גברים אלימים, בעלי פוטנציאל לשינוי. **הגוף הפונה:** עמותת נועם.
4. **דירות קלט לנשים מוכות** – מטרת הפרויקט הייתה להפעיל דירות קלט האמורות לתת מענה מיידית לפרקי זמן קצרים (עד חודש) לנשים וילדים הזקוקים להגנה מפני אלימות. בנוסף למתן ההגנה המיידית תופעל תוכנית להתערבות בשעת חירום להמשך הטיפול באישה. **הגוף הפונה:** משרד העבודה והרווחה – השירות לרווחת הפרט והמשפחה.
5. **דרי רחובות בת"א יפן** – מטרת הפרויקט הייתה מתן מענה לאוכלוסיית דרי הרחוב בעיר, בצורה של תהליך שיקום ושינוי לקראת השגת דיור לטווח ארוך. הפרויקט כולל איתור, חיבור לגורמי סיוע, שיקום והחזרת דרי הרחוב לקהילה או מסגרות חלופיות. **הגוף הפונה:** עיריית תל-אביב יפו.
6. **הדרכה בתחום המיני לסגל ביה"ס "יובלים" בעפולה** – מטרת הפרויקט: מתן דרכי עבודה ויצירת שינוי חשיבה לגבי מיניות הנכים והטיפול האינטימי בהם. חשיפה וחינוך הרגישויות בטיפול בילדים הסובלים מנכויות פיסיות, ניוון שרירים ועוד ולימוד כיצד לטפל בצרכים המיניים של הנכים. הפרויקט מתמקד בישום של הידע שנרכש במסגרת הסדנאות למחנכים, מטפלות והורים שהועברו בעבר. **הגוף הפונה:** עמותת איל"ן.

7. **חינוך מיני למתבגרים ליקויי שמיעה** – מטרת הפרויקט הייתה להפעיל סדנא לחינוך מיני וחיי משפחה לנוער לקוי שמיעה בחטיבות הביניים ובתי"ס התיכוניים, אשר תותאם לצרכים הייחודיים של אוכלוסייה זו. **הגופים הפונים**: ארגון אח"א וארגון "שמע" המטפלים באוכלוסיית לקוי השמיעה.
8. **טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ולבני משפחותיהם** – מטרת הפרויקט הייתה לפתח ולהפעיל מודל לטיפול קבוצתי באוכלוסיות שנפגעו. **הגוף הפונה**: עמותת מיט"ל – מרכז ישראלי לטיפול בנפגעי מין במשפחה.
9. **ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים** – מטרת הפרויקט הייתה לסייע לאסירים משוחררים במציאת מקום עבודה והכשרה מקצועית, באמצעות 7 רכזי תעסוקה בכל הארץ ומעסיקים, לסייע בפתרון בעיות שיצוצו תוך כדי העבודה ועוד. **הגוף הפונה**: הרשות לשיקום האסיר.
10. **מקלט חירום לילדים בסיכון בקרית אתא** - מרכז הקולט ילדים בסכנה (בגילאי 6-14), עפ"י צווי בית משפט לנוער. עוסק בהגנה, אבחון, טיפול קצר מועד לילד ולמשפחה ומתן ויישום המלצות לגבי המשך טיפול. **הגוף הפונה**: בית לכל ילד בישראל.
11. **מניעה וטיפול בנפילות קשישים** – מטרת הפרויקט: הכנסת גישה קהילתית למניעה וטיפול בנפילות קשישים ובנזקים הנגרמים עקב נפילות קשישים המתגוררים בקהילה. הפרויקט כלל קבוצת נבדקים שעברה בדיקות סיכונים אשר בעקבותיה נקבעו מדדים (גבוה/נמוך) וקבוצה נוספת אשר ביצעה התעמלות למניעת נפילות. **הגוף הפונה**: המרכז הרפואי סורוקה בבאר שבע.
12. **מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד** – מטרת הפרויקט הייתה להחזיר נוער נושר למסגרות חינוכיות, לחזק את הקשרים בין השירותים החברתיים לנוער חלש, לשפר את השירותים, להביא לכיבוד זכויות הילדים ולעמוד לצידם במצבים בהם מוכרע גורלם. **הגופים הפונים**: החברה העירונית לתרבות נוער ספורט ומרכזים קהילתיים אשדוד בע"מ ואב"י – האגודה הבינלאומית לזכויות הילד.
13. **פיתוח מנהיגות מ.א. בית שאן** – מטרת הפרויקט: לסייע בפיתוח מנהיגות חדשה ולא פורמלית באזור, כדרך להתמודד עם הקשיים החברתיים והקהילתיים במושבים. בתוכנית הופעלו סדנאות, הוקמו צוותים ואותרו פעילים צעירים. **הגוף הפונה**: המתנ"ס האזורי.

14. **פרויקט סינגור קהילתי – מטרת הפרויקט:** לפתח את יכולתן של אוכלוסיות מצוקה למצות את זכויותיהן החברתיות. במוקד התוכנית להכשיר מתנדבים מהקהילה לשמש בתפקיד "מסנגרים קהילתיים", במסגרת "חנות הזכויות". מוקדים אלה הופעלו בירושלים בארבע שנים ועכו. **הגוף הפונה:** עמותת סינגור קהילתי.
15. **תקשורת קהילתית בצפון הארץ – מטרת הפרויקט:** להרחיב את פיתוח השירותים הקהילתיים בטלויזיה ע"י גימלאים באזור הצפון. **הגוף הפונה:** אשל תקשורת מרכז אורקולי לקשיש.
16. **סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד – מטרת הפרויקט:** שינוי תפישותיה של האוכלוסייה החרדית את הילד המיוחד וצרכיו באמצעות סדנאות לתלמידות תיכון. **הגוף הפונה:** עמותת "סולם".
17. **ילדי נגמלים מסמים – מטרת הפרויקט:** לתמוך ולשקם ילדים שאחד מהוריהם או שניהם התמכרו לסמים ונמצאים בתהליכי גמילה ושיקום. ההתערבות הטיפולית נעשתה באמצעות קבוצות טיפוליות. **הגוף הפונה:** המחלקה לטיפול בנפגעי סמים במשרד העבודה והרווחה.
18. **טיפול נמרץ למכורי אלכוהול – מטרת הפרויקט:** פיתוח תוכנית חדשנית לטיפול בנפגעי אלכוהול באמצעות שיטות טיפול שונות ובמסגרת מובנית ואינטנסיבית במשך חודשיים. התוכנית הופעלה ברמת גן ובחיפה. **הגוף הפונה:** עמותת אפש"ר ומשרד הרווחה.
19. **ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות – מטרת הפרויקט:** לנסות לשקם אסירות משוחררות ולעזור להן לפתוח בחיים נורמטיביים תוך שימת דגש על נושא התעסוקה. **הגוף הפונה:** הרשות לשיקום האסיר.
20. **מועדונית ספריה אזורית מ.א. מטה יהודה – מטרת הפרויקט:** לטפל בהישגים לימודיים נמוכים של ילדים מהאזור ולהציע מסגרת חברתית באמצעות שיעורי עזר, גירויים תרבותיים, חיזוק כישורים אישיים. **הגוף הפונה:** מועצה אזורית מטה יהודה.
21. **מועדונית ספריה – מ.א. מרחבים – מטרת הפרויקט:** לטפל בהישגים לימודיים נמוכים של ילדים מהאזור ולהציע מסגרת חברתית באמצעות שיעורי עזר, גירויים תרבותיים, חיזוק כישורים אישיים. **הגוף הפונה:** מועצה אזורית מרחבים.
22. **תעסוקת בית למרותקים לביתם – מטרת הפרויקט:** לפתח תחומי פעילות ותעסוקה מגוונים, ייחודיים וחדשניים למרותקים לביתם. התחומים שפותחו: רישום קורות חיים,

גידול צמחים, אומנות והכרת המחשב. הפעלת הפרויקט הייתה באמצעות מתנדבים שהוכשרו בתכני התעסוקה ובעבודה עם חולים כרוניים ומרותקים. **הגוף הפונה:** אגודת יד-שרה.

23. צהרון משולב לילדים בריאים ונכים – מטרת הפרויקט: לקרב ילדים נכים לאוכלוסייה הבריאה וכך להגביר את ביטחונם העצמי ויכולתם להשתלב בקרב ילדים בריאים בני גילם. במסגרת הפרויקט מתקיימות פעילויות המתמקדות בתכנים חברתיים, תרבותיים ואומנותיים. **הגוף הפונה:** בשנה א' - מרכז תרבות עמים לנוער בירושלים; בשנה ב' - מרכז קהילתי - קרית יובל בירושלים.

24. "מועדון הזיכרון" לקשישים עם ירידה קוגניטיבית – מטרת הפרויקט: הפעלת מסגרת טיפולית חברתית לאנשים בתחילת תהליך של שיטיון (דמנציה). איתור אוכלוסיית הקשישים המתאימה והפעלתה ע"י תרפיות שונות וטיפול ועידוד נפשי, להם ולבני משפחותיהם. **הגוף הפונה:** מלב"ב (מרכז לטיפול בקשיש בקהילה).

המשכיות הפרויקטים

מתוך 24 הפרויקטים שנבחנו, היו 18 הפרויקטים הבאים פעילים בעת ביצוע הבדיקה:

- מתחברים לנוער המנותק.
- בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים.
- דירות קלט לנשים מוכות.
- דרי רחובות בת"א יפו.
- הדרכה בתחום המיני לסגל ביה"ס "יובלים".
- ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים.
- מקלט חירום לילדים בסיכון בקרית אתא.
- מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד.
- פיתוח מנהיגות מ.א. בית שאן.
- פרויקט סינגור קהילתי.
- תקשורת קהילתית בצפון הארץ.
- סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד.
- ילדי נגמלים מסמים.
- ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות.
- מועדוני ספריה – מ.א. מרחבים.
- תעסוקת בית למרותקים לביתם.
- "מועדון הזיכרון" לקשישים עם ירידה קוגניטיבית.
- צהרון משולב לילדים בריאים ונכים.

6 פרויקטים סיימו את פעילותם. להלן פירוט הסיבות בגינן נסגרו פרויקטים אלה:

- הפרויקט "הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה" אינו ממשיך במתכונת המקורית בו הקורס נבנה בשיתוף עם האוניברסיטה העברית. עם זאת, הרשות למלחמה בסמים ממשיכה להכשיר מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה.
- המרכז הרפואי סורוקה בבאר שבע אינו ממשיך להפעיל את הפרויקט "מניעה וטיפול בנפילת קשישים" מעבר לפעילות המחקרית שתוכננה והושלמה.
- הפרויקט "טיפול קבוצתי לנפגעי תקיפה מינית ומשפחותיהם" הופסק בחודש נובמבר 2001 בשל **סגירת העמותה** שהפעילה אותו (עמותת מיט"ל).
- שלושה פרויקטים נסגרו בשל **מחסור בתקציב להפעלה השוטפת**. פרויקטים אלו הם:

- "חינוך מיני למתבגרים לקויי שמיעה" – הפרויקט הופסק לאחר כשנתיים.
- "טיפול נמרץ למכורי אלכוהול" – הפרויקט הופסק בחודש דצמבר 2000 מאחר ומשרד העבודה והרווחה לא עמד בהתחייבותו לממן את ההפעלה השוטפת.
- "מועדונית ספריה אזורית מ.א. מטה יהודה" – הופסק בחודש ינואר 2000, בשל חוסר נכונות של הרשות המקומית להמשיך ולממן, וחוסר שיתוף הפעולה בין המועצה לוועדי המושבים.

בחלק מהפרויקטים שנסגרו, היו מעורבות סיבות נוספות, כגון מחסור בכח אדם, מיעוט משתתפים וחוסר שיתוף פעולה של הרשויות, אשר העדיפו להפנות את משאביהן למטרות אחרות.

הטבלה הבאה מציגה את ריכוז הממצאים לגבי המשכיות הפרויקטים שנסקרו:

שם הפרויקט	ממשיך *	לא ממשיך
הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה		ההכשרה ארכה שנתיים והסתיימה ב- 1996
מתחברים לנוער המנותק	✓	
בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים	✓	
דירות קלט לנשים מוכות	✓	
דרי רחובות בת"א יפו	✓	
הדרכה בתחום המיני לסגל ביה"ס "יובלים"	✓	
חינוך מיני למתבגרים לקויי שמיעה		הופסק בשנת 2000 בשל חוסר תקציב ועזיבת העובדים
טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ולבני משפחותיהם		הופסק בנובמבר 2001 בשל סגירת העמותה
ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים	✓	
מקלט חירום לילדים בסיכון בקרית אתא	✓	
מניעה וטיפול בנפילות קשישים		הופסק מחוסר מימון מצד קופ"ח כללית
מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד	✓	
פיתוח מנהיגות מ.א. בית שאן	✓	
פרויקט סינגור קהילתי	✓	
תקשורת קהילתית בצפון הארץ	✓	
סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד	✓	
ילדי נגמלים מסמים	✓	
טיפול נמרץ למכורי אלכוהול		הופסק בדצמבר 2000 מחוסר מימון להפעלה שוטפת
ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות	✓	
מועדונית ספריה אזורית מ.א. מטה יהודה		הופסק בינואר 2000 מחוסר מימון להפעלה שוטפת
מועדונית ספריה – מ.א. מרחבים	✓ הפעילות ממשיכה במרחבים ובמבואות בלבד	
תעסוקת בית למרותקים לביתם	✓	
צהרון משולב לילדים בריאים ונכים	✓ הפעילות ממשיכה במתכונת מצומצמת	
"מועדון הזיכרון" לקשישים עם ירידה קוגניטיבית	✓	

(✓ * - הפרויקט ממשיך באותו מקום ובאותה מתכונת)

פיתוח שירותים נוספים

הפעלתם של חלק מהפרויקטים שנבחנו תרמה במישרין או בעקיפין לפיתוחם של שירותים נוספים, דומים. שירותים אלה הופעלו בחלקם ע"י אותו גורם שהפעיל את הפרויקטים המקוריים (הנבחנו כאן) וחלקם הופעלו, בהשראתם, ע"י גורמים אחרים.

הפרויקטים הפעילים בעת הבדיקה:

- **מתחברים לנוער מנותק** – נפתחו מוקדים דומים ברחבי הארץ.
- **בית נועם** – מתוכנן להפעלה בסיוע הקרן הוסטל לשיקום משוחררים על בסיס המודל שפותח. עובד בית נועם לשעבר הקים הוסטל לעצורי בית ("קרבה בטוחה"). התכנית הטיפולית המבוססת על המודל מופעלת גם בכלא חרמון.
- **דירות קלט לנשים מוכות** – בעת הבדיקה פעלו 5 דירות קלט – בדימונה, באר שבע, אשדוד, אשקלון ועפולה.
- **דרי רחובות בת"א יפו** – עיריית תל אביב פתחה "גגון" נוסף. ניתן יעוץ לעיריות אחרות (בהן באר שבע, ירושלים, חיפה ועוד) אשר הסתייעו במחקר המלווה והקימו מודלים דומים בהתאמה מקומית.
- **הדרכה בתחום מיני לסגל בי"ס "יובלים" בעפולה** – בית הספר הפעיל סדנאות נוספות בנושא בבית הספר.
- **ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים** – הפרויקט ממשיך במסגרת הרשות לשיקום האסיר. במתכונת ארצית בפריסה של 7 אזורים.
- **מקלט חירום לילדים בסיכון ק. אתא** – נפתחו כ- 10 מרכזים נוספים ברחבי הארץ שנעזרו והתייעצו עם מפעילי הפרויקט.
- **מרכז מידע וסיוע לילדים באשדוד** – נפתחו קורסים להורים וילדים בנושאי חוק ומשפט. המרכז הצטרף לפרויקט של משרד המשפטים העוסק בתהליך קהילתי במקום הגשת כתבי אישום. בנוסף, האגודה הבין לאומית לזכויות הילד שוקלת פתיחת מרכזים נוספים מסוג זה ברחבי הארץ.
- **פיתוח מנהיגות מ.א. בית שאן** – ממשיך במ.א. בית שאן. מועצות אזוריות נוספות (גליל תחתון, מבואות חרמון) התעניינו והתייעצו לצורך הפעלת פרויקטים דומים אצלם.
- **סינגור קהילתי** – ממשיך לפעול בירושלים ובבאר שבע. היווה השראה לפרויקט "מהפך" המופעל ע"י סטודנטים.
- **תקשורת קהילתית בצפון הארץ** – אש"ל הקים כ- 20 קבוצות דומות בעקבות הפרויקט.
- **סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד** – הפרויקט ממשיך לפעול במתכונת סדנה בת יום. הורחב לתלמיד תיכון בבתי ספר ממלכתיים.
- **ילדי נגמלים מסמים** – בעת הבדיקה מופעל ע"י כ- 20 רשויות מקומיות ברחבי הארץ

פותחו מועדונים לילדים של נפגעי סמים בשפרעם.

- **ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות** – ממשיך לפעול במתכונת מורחבת של מרכז יום תל"מ, שמעניקה טיפול אינטנסיבי לנזקקות, בנוסף לליווי התעסוקתי.
- **מועדונית ספריה מ.א. מרחבים** – היו פניות להפעלת פרויקט דומה בקהילה החרדית, ובמגזר הערבי במ.מ. ערערה.
- **תעסוקת בית למרותקים לביתם** – הפרויקט פועל כיום ברמה ארצית ב-15 סניפים של יד-שרה. בנוסף, פיתחו 2 שיקומונים נוספים בסניפי חולון וראשון-לציון. בהמשך, התקבלו פניות מרשויות מקומיות והתנועה הקיבוצית ללמוד מהניסיון שנצבר בפרויקט.
- **מועדון הזיכרון** – הורחב לשלושה מועדונים בירושלים והתקבלו פניות לבחינת האפשרות לפתוח מרכזים דומים במקומות אחרים.
- **צהרון משולב לילדים בריאים ונכים** – ממשיך לפעול במתכונת מצומצמת של פעמיים בשבוע.

הפרויקטים שהופסקו:

- **הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה** – מספר מדריכים שהוכשרו במסגרת הפרויקט ממשיכים לפעול במסגרת הרשות למלחמה בסמים.
- **מניעה וטיפול בנפילת קשישים** – הופסק מחוסר תקציב.
- **טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ובני משפחותיהם** – הופעלו קבוצות נוספות ובהן קבוצות לנשים ואמהות שנפגעו בילדות, קבוצה משותפת עם מרכז סיוע לנפגעות אונס בירושלים. היום קיים מודל לטיפול קבוצתי במרכז לנפגעות אונס.
- **חינוך מיני למתבגרים לקויי שמיעה** - פותח שירות "דלת פתוחה" בשיתוף האגודה לתכנון המשפחה. השירות נסגר אחרי שנה מחוסר מימון. פעילות דומה מתקיימת בפנימיית "אוניס" בכפר-סבא.
- **טיפול נמרץ למכורי אלכוהול** – לא מתקיימת פעילות.
- **מועדונית ספריה אזרית מ.א. מטה יהודה** – לא מתקיימת פעילות.

שינויים מהותיים באופן הפעלת הפרויקטים

מפעליהם של 18 מהפרויקטים ציינו כי באופן הפעלת הפרויקט חלו שינויים מהותיים לעומת התכנון המקורי. יש לציין, כי הקביעה אם שינוי הוא מהותי נעשתה ע"י המרואיינים עצמם והיא משקפת את היכרותם את הפרויקטים ואת תפיסתם לגבי השפעתם של שינויים אלה על הפרויקטים שבאחריותם.

השינויים המדווחים כוללים:

- שינויים מהותיים בשיטת העבודה.
- שינויים מהותיים בכח האדם המפעיל את הפרויקט: גידול במצבת כח האדם, הקטנת מצבת כח האדם, תחלופה רבה ושינויים בהרכב המקצועי של כח האדם.
- שינויים מהותיים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט, ביניהם: טווח גילאים, היקף, מגזרים חדשים, סדר גודל וכדו'.
- שינויים מהותיים במקורות ושיטות המימון של הפרויקטים. אצל רובם הייתה הכוונה להפסקת התמיכה ע"י המוסד לביטוח לאומי. בנוסף, הפסיקו גורמים מממנים נוספים את הסיוע ואילצו את הפרויקטים לחפש מקורות מימון אחרים או להפסיק את פעולתם.

להלן פירוט השינויים המהותיים שחלו בפרויקטים שהיו פעילים בעת עריכת הסקר:

- **מתחברים לנוער המנותק**
  - חל שינוי בשיטת העבודה, שנבע מהעברת האחריות על ההפעלה לידי גורם אחר – תנועות הנוער.
  - גידול בסדר הגודל של כח האדם המועסק בפרויקט.
  - חלו שינויים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט- דגש על עולים.
  - חלו שינויים במקורות ושיטות המימון – חלק גדול מהתנועות עצמן.
- **בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים.**
  - חלו שינויים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט – טיפול באוכלוסייה קשה יותר.
  - חלו שינויים במקורות ושיטות המימון – מימון משרד העבודה והרווחה פר אדם.
- **דירות קלט לנשים מוכות.**
  - חל שינוי בשיטת העבודה, שנבע משינוי משך הפעילות – הארכת השהות בדירות ל- 45 יום.

- הקטנה בסדר הגודל של כח האדם המועסק בפרויקט, בד בבד עם הצמצום במספר הדירות מ-10 ל-5.
- חלו שינויים במקורות ושיטות המימון – ע"י משרד העבודה והרווחה פר אישה לחודש.

● **דרי רחובות בת"א יפו.**

- חל שינוי בשיטת העבודה, שנבע מהגברת העיסוק בבעיות של התמכרויות וסמים.
- הקטנה בסדר הגודל של כח האדם המועסק בפרויקט.
- חלו שינויים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט – הרבה עולים צעירים המכורים לסמים.
- חלו שינויים במקורות ושיטות המימון – עפ"י מפתח המורכב ממספר מטופלים ומצורת הטיפול הפרטנית.

● **הדרכה בתחום המיני לסגל ביה"ס "יובלים".**

- תחלופה רבה בכח האדם הפועל במסגרת הפרויקט – כחצי מסגל ביה"ס התחלף.
- חלו שינויים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט – גידול מ-50 משתתפים ל-80.

● **ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים.**

- חל שינוי בשיטת העבודה, שנבע משימת דגש מוגבר על עבודה מערכתית.
- גידול בסדר הגודל של כח האדם המועסק בפרויקט – מרכז אחד לשבעה רכזים ברחבי הארץ.
- חלו שינויים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט – גידול בהיקף.

● **מקלט חירום לילדים בסיכון בקרית אתא.**

- חל שינוי בשיטת העבודה, שנבע משימוש בשיטות התערבות טיפוליות מתאימות יותר.
- חלו שינויים במקורות ושיטות המימון – הפסקת מעורבות הגוינט.

● **מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד.**

- צמצום בסדר הגודל של כח האדם המועסק בפרויקט.
- גידול בהיקף אוכלוסיית היעד.

● **פיתוח מנהיגות מ.א. בית שאן.**

- חל שינוי בשיטת העבודה, שנבע מהעברת האחריות על ההפעלה לידי גורם אחר – מחלקת הרווחה ברשות.

- חל שינוי בהרכב המקצועי של כח האדם המפעיל את הפרויקט – החלפת פסיכולוגית ארגונית בעובדת סוציאלית פנים ארגונית.
- חלו שינויים במקורות ושיטות המימון.

- **פרויקט סינגור קהילתי.**

- חלו שינויים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט – הרחבה לאוכלוסיות עולים ובדואים.
- חלו שינויים במקורות ושיטות המימון.

- **תקשורת קהילתית בצפון הארץ.**

- הקטנה בסדר הגודל של כח האדם המועסק בפרויקט – הסתמכות מוגברת על מתנדבים.
- חלו שינויים במקורות ושיטות המימון.

- **סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד.**

- שינויים בשיטת העבודה – מעבר ליום אחד ופיצול הקבוצות.
- חלו שינויים במאפייני אוכלוסיית היעד של הפרויקט – מעבר מאוכלוסייה חרדית לדתית מסורתית ועד לאוכלוסייה כללית.

- **ילדי נגמלים מסמים.**

- שינויים במאפייני כח-אדם – כיום בהנחיית עובדי הסמים במחלקות הרווחה ולא מנחים חיצוניים.

- **ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות.**

- הרחבה ושדרוג הפרויקט למרכז יום (תל"מ) הכולל טיפול במרכיבים נוספים (מיומנויות חברתיות) למרכיב התעסוקתי.
- חל שינוי בשיטת העבודה בתהליך קליטת האסירות המשוחררות ובשיטות העבודה איתן.
- חלו שינויים בכח אדם – גידול במשרות רכזים.
- חל שינוי במאפייני אוכלוסיית היעד – הכללת אסירות משוחררות ותיקות.

- **מועדונית ספריה – מ.א. מרחבים – לא חלו שינויים מהותיים.**

- **תעסוקת בית למרותקים לביתם.**

○ גידול בסדר הגודל של כח האדם הפועל בפרויקט – מ-60 מתנדבים ליותר מ-800.

○ חלו שינויים מהותיים בהיקף אוכלוסיית היעד מ-70 לקוחות ל-900 (פי 10).

○ שינוי בשיטת הפעלה – מריכוז ברמה סניפית לריכוז אזורי.

● **“מועדון הזיכרון” לקשישים עם ירידה קוגניטיבית.**

○ שינויים בכח האדם – תחלופה של חצי מהצוות.

○ שינויים במקורות המימון – הפסקת המימון ע"י משרד העבודה והרווחה ומעבר למימון מלא ע"י העמותה והמשתתפים.

○ הפעלת שלושה מועדונים: אחד לדוברי אנגלית, באזור ירושלים.

● **צהרון משולב.**

○ חל שינוי בהיקף – מעבר לשני ימי הפעלה במקום חמישה בשל מחסור בתקציב.

הטבלה הבאה מסכמת את השינויים המהותיים שחלו בפרויקטים השונים, שהיו פעילים בעת הבדיקה.

שינויים במקורות ושיטת המימון	שינויים במאפייני אוכלוסיי ת היעד	שינויים בכח האדם	שינויים בשיטת העבודה	הפרויקט
✓	✓	✓	✓	מתחברים לנוער המנותק
✓	✓			בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים
✓		✓	✓	דירות קלט לנשים מוכות
✓	✓	✓	✓	דרי רחובות בת"א יפו
	✓	✓		הדרכה בתחום המיני לסגל ביה"ס "יובלים"
	✓	✓	✓	ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים
✓			✓	מקלט חירום לילדים בסיכון בקרית אתא
	✓	✓		מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד
✓		✓	✓	פיתוח מנהיגות מ.א. בית שאן
✓	✓			פרויקט סינגור קהילתי
✓		✓		תקשורת קהילתית בצפון הארץ
✓	✓		✓	סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד
			✓	ילדי נגמלים מסמים
	✓	✓	✓	ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות
				מועדונית ספריה – מ.א. מרחבים
	✓	✓		תעסוקת בית למרותקים לביתם
✓		✓		"מועדון הזיכרון" לקשישים עם ירידה קוגניטיבית
			✓	צהרון משולב לילדים נכים ובריאים

מספר המשתתפים בפרויקטים

במסגרת הבדיקה נשאלו מפעילי הפרויקטים לגבי מספר המשתתפים בכל פרויקט, בעבר או בהווה. המספרים שנמסרו נעים בין פרטים בודדים למאות, בממוצע, מדי חודש. הדבר תלוי באופי וסוג הפעילויות אותן מקיים כל פרויקט, כמו גם במיקומו הפיזי ובפריסה הגיאוגרפית של האוכלוסייה אליה הוא פונה.

בגלל ההבדלים הקיימים בין הפרויקטים, לא ניתן לקבל נתונים אגרטיביים לגבי סך כל הנהנים מהפרויקטים. יש פרויקטים בהם משתתפת אוכלוסייה קבועה לאורך זמן, באחרים מתקיימת תחלופה גבוהה. בנוסף, הפעילויות בפרויקטים השונים הן יומיות, שבועיות או חודשיות.

מסיבה זו הוחלט לתקן את השאלון המשמש לביצוע המעקב ולבחון את גודל האוכלוסייה הפעילה במסגרת הפרויקט, או הנהנית ממנו, לא במספרים מוחלטים אלא בהשוואה לתכנון המקורי של הפרויקט.

בטבלה בעמוד זה מוצגים מספרי המשתתפים בפרויקטים, בתכנון ובפועל (במועד עריכת המעקב).

פרויקטים ממשיכים		
שם הפרויקט	גודל אוכלוסייה מתוכנן	גודל אוכלוסייה בפועל
מתחברים לנוער מנותק	180=25-30 X 6 ערים	400-500 בני נוער
בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים	36-48	12 למחזור של 3 חודשים
דירות קלט לנשים מוכות	10 דירות	5 דירות
דרי רחובות בת"א יפו	500-400	850
הדרכה בתחום מיני לסגל ביי"ס יובלים בעפולה	50	80
ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים	75-50	כ- 100
מקלט חירום לילדים בסיכון ק. אתא	15 למחזור	15 למחזור
מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד	100 ילדים 240 בני נוער	40
פיתוח מנהיגות מ.א בית שאן	15-10	60-40
סינוור קהילתי	40 מתנדבים בכל מרכז 1000 פניות	בבי"ש : 350 פניות ; 27 מתנדבים בי-ם : 300-250 פניות ; 29 מתנדבים
תקשורת קהילתית בצפון הארץ	40-30	80-60 מתנדבים
סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד	45 קבוצות	193 קבוצות (עד היום)
ילדי נגמלים מסמים	240	300
ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות	40-20	28
מועדונית ספריה מ.א. מרחבים	3 מועדוניות – 90 ילדים	120
תעסוקת בית למרותקים לביתם	150	860
מועדון הזיכרון	20-30	90
צהרון משולב לילדים נכים ובריאים	40-50 מהחינוך הרגיל 20 מחינוך מיוחד	30 מהחינוך הרגיל 12 מחינוך מיוחד

פרויקטים שהופסקו		
שם הפרויקט	גודל אוכלוסייה מתוכנן	גודל אוכלוסייה בפועל
הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה	15 למחזור	15 למחזור
מניעה וטיפול בנפילת קשישים	400	361
טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ומשפחותיהם	6 קבוצות, 8 ילדים בקבוצה	5 קבוצות של 8 ילדים
חינוך מיני למתבגרים ליקויי שמיעה	17	12
טיפול נמרץ למכורי אלכוהול		220
מועדונית ספריה אזורית מטה יהודה	3 מועדוניות – 90 ילדים	120

מקורות המימון להפעלה השוטפת

המוסד לביטוח לאומי אינו מעניק תמיכה לצורך ההפעלה השוטפת של הפרויקטים בתום התקופה הניסיונית. מסיבה זו, נדרשים הפונים לקרן בבקשה לקבל תמיכה למצוא מקורות מימון נוספים, אשר ישמשו אותם לאחר תום תמיכת המוסד לביטוח לאומי.

בטבלאות הבאות מפורטים מקורות המימון של הפרויקטים השונים שנבדקו :

פרויקטים ממשיכים

מקורות המימון								מספר פרויקט
עמותות נוספות	קרנות נוספות	המשתתפים	משרד ממשלתי נוסף	הרשות המקומית	משרד החינוך	משרד הקליטה	משרד העבודה והרווחה	
	✓	✓		✓	✓	✓		2
✓	✓	✓		✓			✓	3
✓				✓				4
✓				✓		✓	✓	5
✓				✓	✓		✓	6
	✓							9
					✓		✓	10
✓				✓				12
			✓	✓			✓	13
✓	✓			✓				14
✓			✓					15
✓					✓		✓	16
							✓	17
							✓	19
✓				✓				21
		✓		✓				22
	✓	✓		✓				23
							✓	24
9	5	4	2	11	4	2	9	סה"כ

פרויקטים שהופסקו

מקורות המימון								
עמותות נוספות	קרנות נוספות	המשתתפים	משרד ממשלתי נוסף	הרשות המקומית	משרד החינוך	משרד הקליטה	משרד העבודה והרווחה	מספר פרויקט
✓				✓				1
✓								7
✓		✓						8
								11
				✓			✓	18
✓								20
4		1		2			1	סה"כ

מיקום הפרויקטים ופריסתם

המרוויינים התבקשו לאפיין את הפרויקטים שבהפעלתם כ"מקומיים", "אזוריים" או "ארציים". הפרויקטים סווגו לאחת מן הקטגוריות הנ"ל עפ"י אופי הפעילות ופריסת האוכלוסייה אותה היא אמורה לשרת. ההגדרות מתייחסות לפרויקטים כפי שהם פועלים היום או בזמן שפעלו, במידה והמדובר בפרויקט שהפעלתו הופסקה, ולא לתכנון המקורי.

פרויקטים ממשיכים

4 פרויקטים הוגדרו "מקומיים":

- דרי רחובות ת"א ויפו – תל אביב.
- מרכז מידע וסיוע לילדים באשדוד – אשדוד.
- מועדון הזיכרון – ירושלים.
- צהרון משולב לילדים נכים ובריאים – ירושלים.
- סינגור קהילתי – ירושלים ובאר שבע.

10 פרויקטים הוגדרו "אזוריים":

- הדרכה מינית לסגל ביה"ס יובלים בעפולה – מהגולן עד נתניה.
- מקלט חירום לילדים בסיכון ק. אתא – חיפה והצפון.
- פיתוח מנהיגות מ.א. בית שאן – גושי מושבים באיזור בקעת בית שאן.
- תקשורת קהילתית בצפון הארץ – חיפה והקריות.
- ילדי נגמלים מסמים – קבוצות בישובים שונים.
- ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות – משרת אוכלוסיה מנתניה ועד רמלה.
- מועדונות ספריה מ.א. מרחבים.
- תעסוקת בית למרותקים לביתם.

5 פרויקטים הוגדרו "ארציים":

- מתחברים לנוער המנותק.
- בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים – פועל ברעננה. משרת את כל הארץ.
- דירות קלט לנשים מוכות – פועל בדימונה, באר שבע, אשדוד, אשקלון ועפולה.
- ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים.
- סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד.

מתוך הפרויקטים שנבדקו, 20 לא שינו את מיקומם או פריסתם והם עדיין פעילים במיקומם המקורי.

4 פרויקטים שינו את מיקומם או פריסתם:

- "מתחברים לנוער מנותק" ו"תעסוקת בית למרותקים לביתם" הרחיבו את פריסתם ברחבי הארץ.
- דירות קלט לנשים מוכות – שינה את פריסת הדירות שהוא מפעיל לאחר שחלקן נסגרו. מתוך 10 דירות שתוכננו נסגרו 5 דירות ב-4 ערים – נצרת, נצרת עילית, צפת וירושלים.
- ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות - שינה את מיקום הפעלתו. מרכז היום עבר לקריית עתידים בתל אביב.

פרויקטים שהופסקו

4 פרויקטים הוגדרו "מקומיים":

- הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה – ירושלים.
- מניעה וטיפול בנפילת קשישים – באר שבע.
- טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ולבני משפחותיהם – ירושלים והפריפריה.
- חינוך מיני למתבגרים לקויי שמיעה – ת"א וירושלים.

2 פרויקטים הוגדרו "אזוריים":

- טיפול נמרץ למכורי אלכוהול – פועל ברמת גן עבור גוש דן ובחיפה עבור איזור הצפון.
- מועדונית ספריה אזורית מ.א. מטה יהודה.

הטבלאות הבאות מציגות את ריכוז הממצאים לגבי פריסת הפרויקטים שנסקרו ומיקומם.

פרויקטים ממשיכים				
שינוי מיקום	פריסה			שם הפרויקט
	ארצי	אזורי	מקומי	
✓	✓			מתחברים לנוער מנותק
	✓			בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים
✓	✓			דירות קלט לנשים מוכות
			✓	דרי רחובות בת"א יפו
		✓		הדרכה בתחום מיני לסגל ביי"ס יובלים בעפולה
	✓			ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים
		✓		מקלט חירום לילדים בסיכון ק. אתא
			✓	מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד
		✓		פיתוח מנהיגות מ.א בית שאן
	✓			סינגור קהילתי
		✓		תקשורת קהילתית בצפון הארץ
	✓			סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד
		✓		ילדי נגמלים מסמים
✓		✓		ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות
		✓		מועדונית ספריה מ.א. מרחבים
✓		✓		תעסוקת בית למרותקים לביתם
			✓	מועדון הזיכרון
			✓	צהרון משולב לילדים נכים ובריאים

פרויקטים שהופסקו				
שינוי מיקום	פריסה			שם הפרויקט
	ארצי	אזורי	מקומי	
			✓	הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה
			✓	מניעה וטיפול בנפילת קשישים
			✓	טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ומשפחותיהם
			✓	חינוך מיני למתבגרים ליקויי שמיעה
		✓		טיפול נמרץ למכורי אלכוהול
		✓		מועדונית ספריה אזורית מטה יהודה

סיוע ברכישת ציוד

במקרים מסוימים תומך המוסד לביטוח לאומי ברכישת ציוד ועזרים, כגון מחשבים, הדרושים לפעילות זו. במסגרת בחינת הפרויקטים נבדקו גם מרכיב זה.

מתוך 24 הפרויקטים שנסקרו, קיבלו 15 פרויקטים סיוע ברכישת ציוד.

מבין 18 הפרויקטים הממשיכים, ב-9 מהפרויקטים, הציוד שנרכש בתמיכת המוסד לביטוח לאומי היה עדיין קיים במלואו במקום בעת עריכת הבדיקה. ב-3 הפרויקטים האחרים הציוד היה חסר בחלקו, מפאת בלאי או משום שהועבר למיקום אחר בו מופעל הפרויקט. פרויקטים אלה הם:

- דירות קלט לנשים מוכות – ציוד מדירות שנסגרו הועבר לרשויות המקומיות לשימוש פרויקטים אחרים בקהילה.
- ילדי נגמלים מסמים – הציוד התבלה.
- מועדון הזיכרון – חלק מהציוד הועבר למועדונים אחרים.

ב-6 מהפרויקטים הממשיכים לא דווח על רכישת ציוד כלשהו במימון המוסד לביטוח לאומי.

מבין 6 הפרויקטים שנסגרו, נרכש ציוד בסיוע המוסד לביטוח לאומי עבור 3 פרויקטים. ציוד זה נמצא ברשות הגורמים שהפעילו את הפרויקטים.

הטבלאות בעמוד הבא מציגות את ריכוז הממצאים לגבי הציוד שנרכש עבור הפרויקטים בתמיכת המוסד לביטוח לאומי.

פרויקטים ממשיכים			
שם הפרויקט	נרכש ציוד במימון הקרן	הציוד נמצא במקום	הציוד משמש ליעודו
מתחברים לנוער מנותק			
בית נועם-מרכז לטיפול בגברים אלימים	✓	✓	✓
דירות קלט לנשים מוכות	✓	חלקי הועבר לדירות החדשות	✓
דרי רחובות בת"א יפו	✓	✓	✓
הדרכה בתחום מיני לסגל ביי"ס יובלים בעפולה			
ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים			
מקלט חירום לילדים בסיכון ק. אתא	✓	✓	✓
מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד	✓	✓	✓
פיתוח מנהיגות מ.א בית שאן			
סינגור קהילתי	✓	✓	✓
תקשורת קהילתית בצפון הארץ	✓	✓	✓
סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד	✓	✓	✓
ילדי נגמלים מסמים	✓	חלקי בלאי	✓
ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות			
מועדונית ספריה מ.א. מרחבים	✓	✓	✓
תעסוקת בית למרותקים לביתם	✓	✓	✓
מועדון הזיכרון	✓	חלקי הועבר למועדונים אחרים	✓
צהרון משולב לילדים נכים ובריאים			

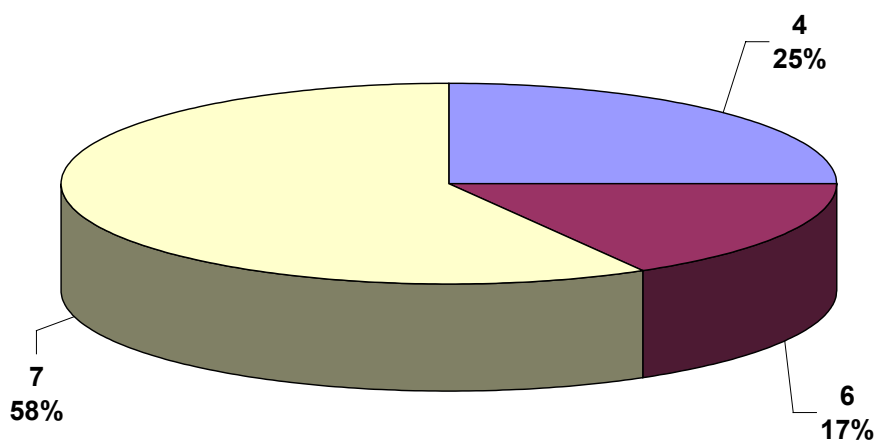
פרויקטים שהופסקו		
שם הפרויקט	נרכש ציוד במימון הקרן	הציוד נמצא במקום
הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה		
מניעה וטיפול בנפילת קשישים		
טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ומשפחותיהם	✓	✓
חינוך מיני למתבגרים ליקויי שמיעה	✓	✓
טיפול נמרץ למכורי אלכוהול		
מועדונית ספריה אזורית מטה יהודה	✓	✓

המרוויינים נשאלו לגבי מידת שביעות הרצון שלהם מאיכות הציוד שנרכש והתאמתו ליעדים לשמם נרכש.

הדירוג נעשה על גבי סולם ליקרט בן 7 דרגות, כאשר "1" פירושו "שביעות רצון נמוכה מאד" ו-7 פירושו "שביעות רצון גבוהה מאד".

התרשים הבא מציג את התפלגות התשובות לגבי שביעות הרצון מאיכות הציוד שנרכש והתאמתו לייעודו:

שביעות הרצון מאיכות הציוד שנרכש והתאמתו ליעדי הפרוייקט

מידת שביעות הרצון **הממוצעת** מהציוד והתאמתו ליעדים הייתה **6.08** – כלומר, כמעט טובה מאד. הסיבות שצוינו לדירוג זה היו:

- הציוד נתפס כטוב מאד בזמן רכישתו, אך מאז התיישן והתבלה.
- מאז הרכישה נוספו סוגים חדשניים של ציוד שחסר.

פרסום תמיכת המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי מבקש מהגופים שזכו בתמיכתו בפרויקטים שהם מפעילים לציין את דבר התמיכה באמצעות שילוט במקום הפעלת הפרויקט או בכל דרך נאותה אחרת, כגון: דו"ח פעילות, לוגו, קרדיט בסרט או בדפי מידע.

חשוב להדגיש, כי פרויקטים המקבלים סיוע מהקרן מופעלים במקומות שונים בקהילה, ולא דווקא במקום אחד שניתן לזהותו עם הפרויקט.

הפעילויות בפרויקטים כוללות: הכשרה והשתלמויות, ימי עיון, תוכניות הסברה, קבוצות טיפוליות, סדנאות ופעילות קהילתית מגוונת.

לאור זאת, בדרך כלל הציפייה לציון שמו של המוסד בפיתוח הפרויקט הוא יותר בפורומים מקצועיים, ימי עיון, כנסים, פרסומים בעיתונות וכו', ולא דווקא בשלט על המבנה. במיוחד כשהוא משמש את הארגון לביצוע פעילויות רבות.

מבצעי הבדיקה התבקשו לבחון את תמיכת המוסד בעת ביקורם במקום פעילות הפרויקט.

מממצאי הבדיקה עולה, כי ב-4 פרויקטים הותקן שילוט המציין את תרומת המוסד לביטוח לאומי להקמת הפרויקט. הדבר נעשה בפרויקטים הבאים:

- מקלט חירום לילדים בסיכון ק. את"א.
- מרכז מידע וסיוע לילדים באשדוד.
- סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד.
- מועדונית ספריה אזורית מטה יהודה.

ב-3 מארבעת פרויקטים אלה הוצב השילוט בכניסה למבנה ובצורה בולטת. בפרויקט "מקלט חירום לילדים בסיכון" בק. את"א הוצב השילוט בחדר פנימי ובצורה שאינה בולטת.

יש לציין כי עד שנת 2000 המוסד הפיק דפי מידע על חלק מהפרויקטים שהסתיימו, החל משנת 2000 מפיק המוסד חוברת מרוכזת ובה רשימת הפרויקטים המקבלים סיוע מהקרן למפעלים מיוחדים.

ב-14 פרויקטים שהיו במעקב הופקו ביוזמת המוסד דפי מידע שהופצו על ידי במאות עותקים על פי רשימת תפוצה קבועה וכן לגופים העוסקים בתחומי התוכן של הפרויקט. בכל הפרויקטים שנבדקו פורסמו דו"חות המחקר המלווה שגם הם נשלחו במאות עותקים.

הטבלאות הבאות מציגות את ריכוז ממצאי הסקר לגבי פרסום ואיזכור תרומת המוסד לביטוח לאומי לפרויקטים שנבחנו.

פרויקטים ממשיכים			
שם הפרויקט	אופן האיזכור	הפקת דפי מידע	דו"ח מחקר ע"י המוסד
	שלט	קרדיט	
מתחברים לנוער מנותק			✓
בית נועם – מרכז לטיפול בגברים אלימים	✓	לוגו	✓
דירות קלט לנשים מוכות			✓
דרי רחובות בת"א יפו		✓	✓
הדרכה בתחום מיני לסגל ביי"ס יובלים בעפולה		✓	✓
ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים		✓	✓
מקלט חירום לילדים בסיכון ק. אתא	✓	✓	✓
מרכז מידע וסיוע לילדים אשדוד	✓	✓	✓
פיתוח מנהיגות מ.א בית שאן		✓	✓
סינגור קהילתי			✓
תקשורת קהילתית בצפון הארץ		✓	✓
סדנאות להכרת עולמו של הילד המיוחד	✓	✓	✓
ילדי נגמלים מסמים		✓	✓
ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות		✓	✓
מועדונית ספריה מ.א. מרחבים		✓	✓
תעסוקת בית למרותקים לביתם		✓	✓
מועדון הזיכרון		✓	✓
צהרון משולב לילדים נכים ובריאים		✓	✓

פרויקטים שהופסקו			
שם הפרויקט	אופן האיזכור	הפקת דפי מידע	דו"ח מחקר ע"י המוסד
	שלט	קרדיט	
הכשרת מתמכרים לשעבר כמדריכי גמילה			✓
מניעה וטיפול בנפילת קשישים		✓	✓
טיפול קבוצתי לנפגעי פגיעה מינית ומשפחותיהם		✓	✓
חינוך מיני למתבגרים ליקויי שמיעה		✓	✓
טיפול נמרץ למכורי אלכוהול		✓	✓
מועדונית ספריה אזורית מטה יהודה	✓		✓

תרומת המחקר המלווה

בכל 24 הפרויקטים שנבדקו, הכירו המרואיינים את דו"ח המחקר המלווה. בפרויקט אחד רואיינו שתי עובדות ואחת מהן ציינה שאינה מכירה את הדו"ח.

המרואיינים נשאלו מהן התרומות העיקריות של המחקר המלווה, לדעתם. להלן ריכוז התשובות שהתקבלו לשאלה זו:

- שדרוג ושיפור הפרויקט, תוך כדי הפעלתו.
- מתן תיעוד טוב לתהליך.
- שיקוף המצב.
- "שאלת שאלות", "לא נתנו לדברים לעבור".
- מתן מידע.
- מתן דגשים.
- מתן ביטחון ומשוב.
- חידוד נקודות התורפה, זיהוי "עקב אכילס" בתהליך.
- הצעת שיטות ומודלים ייחודיים חדשים.
- תרומה במתן תיאוריות, הסברים ודרכי סיוע.
- שינוי שיטות עבודה, תפיסות מקצועיות ודרכי ניהול.
- מתן כלי עבודה.
- ליווי מעצב: מצד אחד החוקר היה מעורב ומהצד השני נתן תמונה אובייקטיבית.
- מתן נקודות למחשבה מבחינת ה"איך" ו"למה".
- סיוע בפניה לגורמים נוספים מאוחר יותר ותרומה שיווקית.
- שימור נהלי עבודה.
- בניית שיטת עבודה והנחיה לגבי הנושאים לשיפור.
- יישום חלק או כל המלצות הדו"ח.

ב-5 פרויקטים נשמעו גם טענות וביקורת על המחקר המלווה:

- לא היו תרומות משמעותיות למחקר המלווה בעיקר בשל החברה שביצעה אותו.
- המחקר לא היה מקצועי מספיק ועסק יותר בצד הארגוני ופחות בצד בתכני.
- היה קושי בהשגת מידע.
- אי הסכמה עם מסקנות החוקר.
- תחלופת כוח-אדם במחקר פגעה בביצועו.

שביעות הרצון משיתוף הפעולה עם הקרן

המרוויינים התבקשו לדרג את מידת שביעות הרצון שלהם משיתוף הפעולה עם הקרן למפעלים מיוחדים, בשלבי פיתוח, תכנון ואישור הפרויקט ובשלב ההפעלה.

הדירוג נעשה על גבי סולם ליקרט בן 7 דרגות, כאשר "1" פירושו "שביעות רצון נמוכה מאד" ו-7 פירושו "שביעות רצון גבוהה מאד".

התקבלו תשובות מ-19 מרוויינים ב-19 פרויקטים.

לוח מס' 1: שביעות רצון בשלב תכנון ואישור הפרויקט

מספר המשיבים	אחוז המשיבים	דירוג שביעות הרצון*
0	0%	1
2	11%	2
4	22%	3
3	17%	4
1	6%	5
2	11%	6
7	33%	7
19	100%	סה"כ

* 1 מבטא שביעות רצון נמוכה ו-7 מבטא שביעות רצון גבוה

הלוח הבא מציג את התפלגות התשובות לגבי שביעות הרצון משיתוף הפעולה עם הקרן בשלבי תכנון ואישור הפרויקט. (המספר בסוגריים מציין את הדרגה בסולם ליכרט).

מידת שביעות הרצון **הממוצעת** משיתוף הפעולה בשלב הפעלת הפרויקט הייתה 6.3 – כלומר, קרובה לגבוהה מאוד, בהשוואה לרמת שביעות הרצון בשלב התכנון משיתוף פעולה עם הקרן הייתה 4.9 בלבד.

לוח מס' 2: שביעות רצון משלב ההפעלה

מספר	אחוז המשיבים	דירוג שביעות רצון*
(0)	0%	1
(0)	0%	2
(0)	0%	3
(1)	4%	4
(1)	4%	5
(10)	42%	6
(12)	50%	7
(23)	100%	סה"כ

* 1 מבטא שביעות רצון נמוכה ו-7 מבטא שביעות רצון גבוה

הסיבות שצוינו לדירוג זה היו:

- רצינות.
- תחושה של שיתוף ורצון אמיתי לסייע.
- חלוקת תפקידים נכונה.
- מעלים סימני שאלה נכונים.

יחד עם זאת, צוינו הגורמים הבאים:

- הושם דגש רב מדי על מינהלה (אישורים, כספים וכדו') ופחות מדי על תכנים מקצועיים.
- מחקר מלווה לא תורם ולפעמים מפריע (צוין ב- 3-4 פרויקטים).

המרואיינים התבקשו לתת המלצות לגבי הדרכים בהן ניתן לשפר את תהליכי העבודה מול הקרן. בנוסף, התבקשו המרואיינים לציין אם בכוונתם לפנות בעתיד לקרן ולאיזו מטרה.

נושאים אלו מפורטים בפרקים הבאים.

המלצות לשיפור תהליך העבודה עם הקרן

להלן ריכוז ההמלצות שנתנו ע"י מפעילי הפרויקטים, לשיפור תהליך העבודה עם הקרן:

בשלב אישור הפרויקט:

- להבהיר את הטפסים על סעיפיהם, כולל חלוקת הסעיפים התקציביים (לא ברור כמה פירוט נדרש באשר לפרויקט).
- לתת הנחיות מראש כיצד להכין את הדוחות, באיזה פורמט ומהם ראשי הפרקים הדרושים.
- לקבוע סדרי עדיפויות לגבי התחומים אותם הקרן מעוניינת לפתח.
- קיצור משך הזמן הנדרש לאישור פרויקטים.
- פישוט וקיצור שלב ההכנה.
- לערב פחות "ניירת" חדשה (יוצרת "סיבוך").
- הקצאת פרויקטור שיקדיש את זמנו לפרויקט ולליוויו.
- מימון תקני כח אדם דרך הפרויקט.

בשלב הפעלת הפרויקט:

- לאפשר גמישות בהפעלת הפרויקט בשלביו הראשונים ולא להיצמד למודל עליו הוחלט.
- הגברת הגמישות והפתיחות של המערכת לגורמים המעורבים בפרויקט.
- ביקורים רבים יותר של נציגי הקרן במהלך הפרויקט.
- הבטחת צוות מיומן, אובייקטיבי ומקצועי.
- הבטחת צוות מחקר מלווה ומעצב.
- על המוסד לבוא ולסייע יותר בהפעלה בשטח ובהפקת לקחים (בביצוע משימות שונות כגון כנס מעסיקים).
- לסייע בבניית מודל ארצי לנושאים המטופלים (כגון התערבות סוציאלית קהילתית לבניית מנהיגות מקומית).

לאחר סיום התמיכה ע"י המוסד לביטוח לאומי:

- הארכת תקופת מימון הקרן ל- 5 שנים.
- הקרן צריכה להישאר כמנוף בפרויקט גם לאחר סיום התמיכה, כי משך התמיכה לא מספיק. אולי צריך לפזר את סכום התמיכה על פני תקופה ארוכה יותר.
- רצוי כי התמיכה הכספית לא תיפסק בבת אחת, אלא יושאר תקציב בצד, לצרכים עתידיים (הכשרות, השתלמויות וכיו"ב).

פניות עתידיות לקרן

מפעילי הפרויקטים נשאלו האם בכוונתם לפנות לקרן בעתיד בבקשה לתמיכה בפרויקטים נוספים. **19 מפעילי פרויקטים ענו בחיוב לשאלה זו** והתבקשו לציין באיזה נושא. הרשימה הבאה מציגה תמונה ראשונית של הנושאים העשויים להיות מובאים לעיון הקרן בעתיד:

- מלחמה בהימורים בלתי חוקיים בקרב נוער ובוגרים ("מתקפלים מהקלפים"). (בית שאן)
  - פיתוח מרכז מידע וסיוע אזורי. (מרכז מידע אשדוד)
  - פיתוח פרויקטים מיוחדים לילדים בסיכון (מקלט, שיקום וכיו"ב). (מרכז מידע אשדוד)
  - מרכז אמבולטורי לשיקום אסירים צעירים. (הרשות לשיקום האסיר)
  - מרכז אמבולטורי לעבריינות מין. (הרשות לשיקום האסיר)
  - הקמת מרכז יום תעסוקתי לאסירים. (הרשות לשיקום האסיר)
  - בניית הוסטל לטיפול בגברים אלימים (הרשות לשיקום האסיר).
  - קידום שילוב עולים. (מועצת תנועות הנוער)
  - קידום העשייה בעבודה הקהילתית בערים ובפריפריות. (מועצת תנועות הנוער)
  - קידום הדיאלוג בין תנועות ערביות ויהודיות. (מועצת תנועות הנוער)
  - הצטיידות והשתלמויות בנושא הדרכה בתחום המיני הקשורה בילדים עם בעיות מוטוריות. (ביה"ס יובלים, עפולה)
  - קורס למדריכים חברתיים באוניברסיטה העברית.
  - מכון הורים – מודל של עבודה עם משפחה לפיתוח הורות. (השרות לנפגעי סמים במשרד העו"ר)
  - פרויקט הכולל יציאה מסיבית לרחובות, לטיפול בדרי רחוב (עיריית תל אביב).
  - משפחות במעבר. (השירות לרווחת הפרט במשפחה)
  - טיפול בנפגעי אלכוהול. (השירות לרווחת הפרט במשפחה)
  - הוצאה לאור של ספרי קריאה למגזר החינוך המיוחד. (עמותת סול"ם)
  - הקמת ישיבה ומוסד לנושאים ממערכת החינוך (עמותת סול"ם)
  - תחנות יעוץ לנוער בנושא התמכרות לאלכוהול. (היחידה לנפגעי אלכוהול)
  - תחנות לשיקום תעסוקתי במגזר הערבי. (היחידה לנפגעי אלכוהול)
  - עזרה לילדים בסיכון גבוה. (מחלקת חינוך, מ.א. מרחבים)
- חלק מהמשיבים ציינו כי היו מעוניינים בקבלת הנחיה מהקרן עצמה, לגבי נושאים הנמצאים בעדיפות או שהקרן מעוניינת לשים עליהם דגש מיוחד.
- משיבים אחדים השיבו כי בכוונתם לפנות לקרן ולהיעזר בה, אך הם עדיין אינם יודעים במסגרת איזה פרויקט.

תשובה נוספת לשאלה זו הייתה כי תתבצע פניה לקרן כדי לבקש מימון נוסף להפעלת הפרויקט הנוכחי.

סיכום

הקרן למפעלים מיוחדים ביצעה מעקב אחר פרויקטים בהם תמכה בעבר, מתוך כוונה לבחון את מצבם בהווה, לאחר שעברה תקופת זמן מסיום הפרק הניסויי בהפעלתם. לצורך הבדיקה נבחרו 24 פרויקטים, אשר דו"ח המחקר שליווה אותם פורסם בין השנים 1994 ל-2001.

השאלות העיקריות עליהן בא המעקב לענות היו כדלהלן:

- אילו מן הפרויקטים בהם תמכה הקרן בעבר המשיכו לפעול לאחר סיום התמיכה של המוסד לביטוח לאומי בהם?
- מהן הסיבות העיקריות להפסקת הפעילות בפרויקטים שנסגרו?
- האם היוו הפרויקטים הנתמכים ע"י הקרן השראה לפיתוחם של שירותים נוספים?
- מהי דרך הפעילות השוטפת של הפרויקטים: הפריסה הגיאוגרפית, מאפייני האוכלוסייה מקבלת השירות, מקורות המימון, הציוד המשמש את הפעילות ועוד.

המשכיות

בתהליך אישור הפרויקט מתחייב הגורם המפעיל להמשך הפעלת הפרויקט לאחר סיום התקופה הניסיונית, זאת אם הפרויקט יצליח.

יש להדגיש כי לגורמים הפונים ישנו קושי לנבא מראש מה יהיה התקציב העתידי של ארגונם בכלל ותקציב הפרויקט החדשני בפרט.

כידוע, הארגונים פועלים על פי תקציב שנתי הנתון לשינויים רבים, כגון, בשל קיצוץ בתקציבים ממשלתיים, ירידה בהכנסות עמותות בשל צמצום בתרומות מקרנות וכו'.

לאור זאת, יש לבחון את נושא המשכיות הפרויקטים שנבדקו.

ממצאי הבחינה עולה כי 18 פרויקטים, שהם 75% מהפרויקטים שנבדקו, היו פעילים בזמן ביצוע המעקב. 6 לא היו פעילים. 3 מפרויקטים אלה נסגרו מחוסר תקציב לכיסוי עלויות ההפעלה השוטפת. עפ"י נתון זה, 25% מהפרויקטים שקיבלו סיוע (עפ"י המדגם שנבדק) אין מקורות מימון להמשך הפעלה שוטפת.

שלושה פרויקטים נוספים אינם פועלים מסיבות אחרות כגון, הפסקת פעילות העמותה, שינוי בסדר עדיפויות של הארגון והעברת הפעילות לארגון אחר.

פיתוח שירותים נוספים

14- מתוך 24 הפרויקטים שנבחנו היה המשך, אם באותו מקום ואם בצורת שירותים חדשים שפותחו בעקבותיהם או בהשראתם, אם ע"י העתקת המודל למקום אחר או ע"י ארגון מפעיל אחר, ואם ע"י פיתוח שירותים נלווים ומשלימים לשירות אותו העניק הפרויקט המקורי. זהו שיעור של כ-60% אשר עשוי להיות אף נמוך מזה האמיתי, מאחר והנשאלים סיפרו רק על פרויקטים המוכרים להם. בהחלט ייתכן כי פותחו שירותים נוספים אשר לא הגיעו לידיעתו של הנשאל. סביר כי מפעיליהם של חלק משירותים אלה כלל אינם מודעים לכך כי ראשיתו של השירות היא במפעל מיוחד.

אופן הפעלת הפרויקטים

ב-16 מבין 18 הפרויקטים שהיו פעילים בעת הבדיקה חלו שינויים מהותיים באופן הפעלתם. שינויים אלה היו בשיטת העבודה (מתודולוגיה), בהרכב המקצועי של כח האדם, במאפייני אוכלוסיית היעד, במקורות המימון או בשיטות המימון ובמקרה אחד, אף בלוח הזמנים המתוכנן להפעלת הפרויקט. חלק משינויים אלה חל כבר במהלך שלב ההפעלה הניסיוני של הפרויקט, בעוד שחלקם איפיינו את המעבר להפעלה השוטפת.

בחינת המקורות למימון ההפעלה השוטפת של הפרויקטים מצביעה על הרשויות המקומיות ומשרד העבודה והרווחה כעל הגורמים העיקריים הנושאים בנטל. בנוסף עליהם, מהוות עמותות את הגורם המממן הדומיננטי בענף. גורמים נוספים, כגון משרדי ממשלה אחרים או קרנות אחרות מסייעים במימון הפרויקטים רק בחלק קטן של המקרים.

חלקה של הקרן למפעלים מיוחדים

במחצית מהפרויקטים ניתן קרדיט למוסד לביטוח לאומי על סיועו בהקמתם. ב-4 פרויקטים נמצא שלט המציין את תרומת הקרן, וב-8 פרויקטים ניתן קרדיט למוסד בצורות שונות, לוגו של הפרויקט, סרט, ערכות הדרכה ודו"חות פנימיים של הארגון.

שביעות הרצון של מפעילי הפרויקטים משיתוף הפעולה עם הקרן בשלב אישור ופיתוח הפרויקט הייתה בינונית פלוס – 4.83 מתוך 7. הסיבות העיקריות שצויינו לכך היו אורכו של תהליך אישור המימון והסרבול שבו. כשנשאלו על שיתוף הפעולה עם הקרן בשלב ליווי הפעלת הפרויקט (השלב הניסיוני) עלה הציון ל-6.37 מתוך 7.

כאשר נשאלו לגבי פניות עתידיות לקרן, ענו 19 מהנשאלים כי ייעשו כן בעתיד. ההיכרות עם המחקר המלווה הייתה מלאה – כל הנשאלים הכירו אותו למרות שלא כולם היו חלק מצוות הפרויקט בזמן שנערך. הנשאלים התייחסו בדרך כלל בחיוב לתרומת המחקר המלווה לפרויקט שבניהולם.

הערות למעקב אחר תוכניות שהסתיימו

מעקב זה הוא הניסיון הראשון של הקרן למפעלים מיוחדים לבצע מעקב שיטתי ומסודר אחר הפרויקטים שהסתייעו במימונה בעבר. הרצון לקבל תמונת מצב כוללת ומקיפה אודות הפרויקטים חייבה יצירתם של שאלונים מובנים וסגורים ככל האפשר. בניית השאלונים לוותה בחשש ששימוש בשאלונים כאלה יגביל במידה מסוימת את המידע המתקבל למידע כמותי בעיקרו. מסיבה זו נעשה שימוש בסוקרים אשר נפגשו עם מנהלי הפרויקטים לראיון אישי ואספו חומר רב נוסף, לא כמותי במהותו, אודות הפרויקטים. מידע זה ישמש את הרכזים השונים בקרן להפקת לקחים אודות הפרויקטים אותם ליוו.

שתי בעיות עיקריות הקשו על ביצוע המעקב:

- הדינמיות המאפיינת את המפעלים המיוחדים, שבאה לידי ביטוי בכך שהמפעילים את הפרויקטים כיום היו, בחלק גדול מן המקרים אנשים שונים מאלה שהפעילו אותם בזמן שלוו ע"י הקרן. הדבר בא לעתים לידי ביטוי בחוסר היכרות עם השלב הראשון של הפעלת המפעל המיוחד, הוא השלב בו לווה ע"י הקרן.
- הפרויקטים הנתמכים ע"י הקרן למפעלים מיוחדים נבדלים זה מזה באופיים, מטרותיהם, שיטות ההפעלה שלהם ועוד. הבדלים אלה באו לידי ביטוי בקושי להיצמד לשאלון מובנה וסגור לצורך ביצוע המעקב והיקשו גם על הניתוח והסקת המסקנות הכוללות מן המידע שהצטבר.

חלק מהקשיים האלה ייפתרו או יוקלו בגרסאות מתוקנות של השאלונים ובשיפור שיטות המעקב בעתיד. בין השאר, יילקחו בחשבון נתונים מסוימים אודות הפרויקט הנדרשים לצורך ביצוע המעקב, כבר בשלב איסוף החומר הראשוני ובניית תיק הפרויקט. זאת מתוך הכרה בחשיבות ביצוע המעקב ושמירת אצבע הקרן על הדופק.

במבט כללי, ניתן לומר כי עפ"י ממצאי הבדיקה הנוכחית, רוב הפרויקטים שנתמכו ע"י הקרן ממשיכים לפעול ולחלק גדול מהם אף יש "צאצאים" בצורת פרויקטי המשך או פרויקטים שנוצרו בהשראתם. חלק מהפרויקטים הועתקו למקומות אחרים או ע"י גופים אחרים והם משרתים אוכלוסייה הולכת וגדלה של צבורים הנהנים משירותיהם. דבר זה מצביע מעל לכל ספק על חשיבותם של המפעלים המיוחדים לשדה השירותים החברתיים הניתן במדינה ועל תפקידה המרכזי של הקרן למפעלים מיוחדים של המוסד לביטוח לאומי.

נספחים

תוכניות הקרן לפיתוח מפעלים מיוחדים, 2001

ענף	שם התוכנית	תיאור התוכנית
א י מ ה ו ת	אימהות למען אימהות	הדרכה והנחיה לאימהות תשושות במשפחות מרובות ילדים, בני ברק.
	דירות קלט לנשים בסיכון	דירות קלט לנשים בסיכון וילדיהן לתקופות התארגנות והתחזקות, רב יישובי (10)*.
	הלקוח במרכז	סיוע למשפחות עניות בקהילה באמצעות העצמה ושיתוף, ירושלים.
	מרכז יום לאסירות	מרכז לאסירות משוחררות למטרות שיקום אישי ותעסוקתי, ארצי**.
	צעירים בסיכון +18	מרכז שיקום אישי ותעסוקתי לצעירים חסרי רשת משפחתית תומכת, קרית ים.
	מגשרים לאתיופים	שילוב מגשרים אתיופים במרפאות קופ"ח לשם שיפור השירות לקהילתם, רב יישובי (10).
מנהיגות צעירה	קידום מנהיגות צעירה במושב עמק בית שאן, רב יישובי (10).	
י ל ד י ס	הזמנה לדו שיח	שילוב נוער עולה באמצעות מפגשים במחשב ומפגשים פנים אל פנים עם נוער ותיק, רב יישובי (10).
	ילדי גרושים	שירות טיפולי לילדי גרושים והוריהם באמצעות שירות עירוני, רחובות.
	הפוך על הפוך	מרכזי ייעוץ ומידע לנוער בתחומים שונים באמצעות אנשי מקצוע ומתנדבים, רב יישובי (9).
	משפחות לוויין	שירות משפחות אומנה לילדים הנמצאים במוסדות, אזורי (עמק יזרעאל).

* רב יישובי – תוכנית הפועלת באותו זמן בשלושה יישובים או יותר (מספר היישובים מצוין בסוגריים).
 ** ארצי – תוכנית הפועלת במקום אחד או בכמה תחנות, אולם מיועדת לאוכלוסייה מכל הארץ.

ענף	שם התוכנית	תיאור התוכנית
ז י ק נ ה	מניעת אלימות נגד קשישים	הקמת יחידה מיוחדת לטיפול ומניעת אלימות בקשישים, הרצליה.
נ כ ו ת	<p>ער"ן בשפה הערבית</p> <p>הכשרת מדריכי גמילה</p> <p>פעילות גופנית משלבת</p> <p>תחנות מידע לעיוורים</p> <p>הורים לילדים חרשים</p> <p>"לא" לאשפוז</p> <p>הכנת נכים בוגרים</p> <p>מרכז תמיכה למשפחות</p>	<p>פיתוח והתאמת שירות ער"ן – עזרה נפשית ראשונה בטלפון לאוכלוסייה דוברת ערבית, ארצי.</p> <p>הכשרת מכורים לשעבר בקורס אוניברסיטאי לתפקיד מדריך שיקום, רב יישובי (10).</p> <p>שילוב ילדים עם נכויות בפעילות גופנית עם ילדים רגילים, איזורי.</p> <p>תחנות מידע לעיוורים בנושאי שירותים ושיקום המופעלות על ידי אנשי מקצוע ועיוורים, רב יישובי (15).</p> <p>הדרכה והנחיה להורים שיש להם ילדים חרשים, מזרח ירושלים.</p> <p>שירות טיפולי קהילתי לילדים בסיכון לאשפוז פסיכיאטרי, ראשון לציון.</p> <p>פיתוח תוכנית לימודים תעסוקתית לנכים קשים עד גיל 21, רב יישובי (4).</p> <p>מרכז מידע, יעוץ וטיפול קבוצתי למשפחות שיש להם ילד עם קשיי תקשורת, רב יישובי (3).</p>

תוכניות שפעלו בשנת 2004

ענף	שם התוכנית	תיאור התוכנית
א	<ul style="list-style-type: none"> • אמהות למען אמהות - בני ברק 	הדרכה והנחיה לאמהות תשושות ממשפחות ברוכות ילדים על ידי אמהות ברוכות ילדים.
	<ul style="list-style-type: none"> • הלקוח במרכז - ירושלים 	סיוע למשפחות עניות בקהילה באמצעות העצמה ושיתוף, ירושלים.
מ	<ul style="list-style-type: none"> • העצמת משפחות חד-הוריות חרדיות - ירושלים 	חיזוק התא המשפחתי של משפחות חד-הוריות דתיות/חרדיות באמצעות סדנאות, חונכות וייעוץ - ירושלים.
	<ul style="list-style-type: none"> • שכן טוב - מודיעין עילית 	ליווי משפחות שמתקשות הניהול הבית ובתפקוד ההורי על ידי משפחות אומנות.
ה	<ul style="list-style-type: none"> • מועדון חליפין - ירושלים 	העצמת התושבים ובניית שיתוף פעולה בקהילה באמצעות החלפת שירותים בין החברים.
	<ul style="list-style-type: none"> • מרכז הפעוט-תוכנית ביחד - טירת הכרמל 	הוסטל לטיפול באסירים משוחררים שנשפטו בגין אלימות במשפחה, שבו יוענקו למשתתפים כלים להתגבר על אלימותם לקראת חזרתם הביתה.
ו	<ul style="list-style-type: none"> • הורים כשותפים - בפזורה הבדואית בנגב 	הדרכה להורים שילדיהם בסיכון, חיבור בין הילד, המסגרת המשפחתית ומסגרת המעון כדי להביא לשינוי בהיבט ההתפתחותי חינוכי של הילדים.
	<ul style="list-style-type: none"> • כישורי הורות - תל אביב 	הדרכה להורים ולילדים בגיל הרך בחברה הבדואית, הקניית כלים לאמהות בגידול ילדיהן והכשרת נשים בישוב שישמשו כמדריכות לאמהות וילדיהן.
ת	<ul style="list-style-type: none"> • אוהל מתנדבים - בפזורה הבדואית בנגב 	תוכנית התערבות קהילתית למתן כישורי הורות להורים לילדים בסיכון בגילאי 3-5 ולטיפול בילדים כדי לחזק מיומנויות נדרשות לקראת כניסתם לבית הספר.
	<ul style="list-style-type: none"> • עסק משלך - ארצי 	הקמת מרכז מתנדבים בחברה הבדואית בנגב. מערכת התנדבות שיטתית בקרב אוכלוסיות שונות באזור, יצירת שינוי בחברה ושילובה בחברה הישראלית.
ת	<ul style="list-style-type: none"> • מהות - מרכזי העצמה ותמיכה לנשים - רהט 	סיוע לנשים, הנאבקות לצאת ממעגל העוני והמעונינות להגיע לעצמאות כלכלית, להקים עסק משלהן, כולל: כוללת הכשרה, אשראי וליווי מקצועי.
	<ul style="list-style-type: none"> • מועדוני נשים בתיים - רהט 	העצמה אישית וקבוצתית בקרב נשים בדואיות ברהט, יצירת מסגרת לימודית וחברתית בסביבת מגוריהן.
ת	<ul style="list-style-type: none"> • מרכז רב שירותים לנערה - שפרעם 	שילוב נשים בקהילה באמצעות העצמה וזימות עסקית, כמענה לצורך שלהן לרכישת ביטחון עצמי, הערכה עצמית והערכה מצד בני המשפחה.
	<ul style="list-style-type: none"> • בית חם לנשים ולנערות - פרדיס 	הקמת מרכז העשרה לנערות רווקות בגילאי 13-25 והעמדת כלים התערבותיים, טיפוליים, חברתיים והעשרתיים בשיתוף משפחתן.
ת	<ul style="list-style-type: none"> • מרכז נשים ומשפחה - תמרה 	בית רב תכליתי לנערות ולנשים צעירות רווקות בגילאי 15-30 הכולל פעילות חברתית, לימודית, תעסוקתית, התייחסות מיוחדת למשפחות ולסביבה.
	<ul style="list-style-type: none"> • תוכנית הקן - בארבעה ישובים 	המרכז יפעל לשינוי תפיסת מעמד האשה באוכלוסייה, להעלאת מודעות הנשים לנושא של חיי משפחה, חינוך להורות ולזוגיות ופיתוח קבוצת מנהיגות.
ת	<ul style="list-style-type: none"> • מרכז לטיפול בעברייני מין מבוגרים - מרכז הארץ 	הדרכת זוג הורים שמתקשים בתפקוד ההורי על ידי זוג מתנדבים שמנחה אותם ומקטין את הרגשת בידודתן מול קשיהם (בי"ש, ת"א, עוספיה, דליה).
		המרכז יפתח ויישם דרכים לטיפול בעברייני מין תוך שיתוף משפחת המטופל ורתימתם לסייע בטיפול. הגנה על הקהילה על ידי הטיפול בפוגע.

ענף	שם התוכנית	תיאור התוכנית
י	<ul style="list-style-type: none"> הדרכה למניעת תאונות בקרב ילדים – רב יישובי 	מניעת היפגעות חוזרת של הילד המאושפז עקב פגיעה או של ילדים אחרים במשפחה. ב-4 בתי חולים.
	<ul style="list-style-type: none"> משפחות לווין - 2 פנימיות 	שיבוץ ילדי פנימיות טיפוליות במשפחות אומנה ע"י שתי פנימיות - האחת אזורית (עמק יזרעאל) והאחת ארצית.
ל	<ul style="list-style-type: none"> שיקום קשרי משפחה של ילדי פנימיות - 4 פנימיות 	שיקום ושיפור קשרי משפחה בין ילדים המושמם בפנימיות ובין הוריהם כגשר לאפשרות החזרתם הביתה.
	<ul style="list-style-type: none"> הפוך על הפוך - ב-5 ישובים 	רשת מרכזי מידע וייעוץ לנוער ופיתוח תחום ההתנדבות בקרב נוער ומבוגרים למען נוער בסיכון (שדרות, עכו, נצרת, רחובות, חיפה).
ד	<ul style="list-style-type: none"> בית רש"ת - אשדוד 	מסגרת טיפולית לנוער שנפלט ממסגרות לימודיות. חלופה לרחוב הכוללת טיפולים קבוצתיים ופרטניים ומתן קורת גג למקרי חירום.
	<ul style="list-style-type: none"> בית דרור - תל אביב 	מתן מענה פיסי וטיפולי למתבגרים עם בעיות בזהות המינית מרחבי הארץ חסרי קורת גג, שנמצאים בסיכון גבוה על רקע בלה"ט.
י	<ul style="list-style-type: none"> מרכז ילדים הורים - שפרעם 	שירות טיפולי בקהילה לילדים בסיכון בגילאי 5-12 והוריהם, במטרה לסייע בשמירת שלמות המשפחה מחד והבטחת שלומם של הילדים מאידך -התאמת המודל למגזר.
	<ul style="list-style-type: none"> אור לילד - בחמישה ישובים 	הקמת מרכזי למידה והעשרה קהילתיים בנגב והכשרת הקהילה להפעלת המרכז כדי לאפשר ולפתח אצל ילדים במצוקה יכולות לימודיות וחברתיות (קריית מלאכי, קריית גת, נתיבות, ערערה תפרח).
ס	<ul style="list-style-type: none"> מבדידות לשייכות מפתחת - בית חולים נס ציונה 	מתבגרים מתנדבים לסייע למתבגרים נפגעי נפש. פיתוח מחויבות חברתית של בני נוער לבני גילם ולחברה בכלל, שינוי עמדותיהם כלפי נערים נפגעי נפש וקרוב בני הנוער נפגעי נפש לבני גילם.
	<ul style="list-style-type: none"> מפעל הזנה במסגרות חינוך פורמאליות ולא פורמאליות 	ניסוי במתן ארוחת צהרים חמה למסגרות גני ילדם ובתי ספר יסודיים ב-8 ישובים והספקת ארוחה במסגרות של טיפול והעשרה לא פורמאליות ברחבי הארץ.

תיאור התוכנית	שם התוכנית	ענף
שילוב יוצאי אתיופיה בגילאי 25-50 גברים/נשים בלתי מועסקים בעולם העבודה, הכולל רכישת מיומנויות תעסוקתיות וליווי במקומות העבודה.	<ul style="list-style-type: none"> • מודל רשיית - באשדוד ובחדרה 	א
בניית מערך השמה לאוכלוסיית גילאי 50-64, גיוס משרות ועבודות ממעסיקים והבאתם להכרה ביתרונות שבהעסקת עובדים בגילאי 50-64.	<ul style="list-style-type: none"> • תעסוקה לגילאי חמישים פלוס - תל אביב והמרכז 	ב
הקמת מערכת קהילתית תעסוקתית במושב שמנגישה שירותים וכלים לפרט בדרך לפרנסה, התערבות בקבוצות, פרטנית, פיתוח יזמות והגדלת מקורות למשרות (כפר הריף, סגולה, נחלה, ורדון, ברוש, תדהר, תאשור, נבטים, יכיני).	<ul style="list-style-type: none"> • המושבים - משבר תעסוקתי לפרנסה - ב-8 ישובים ב-3 מ. אזוריות 	ט ל ה

ענף	שם התוכנית	תיאור התוכנית
	<ul style="list-style-type: none"> לא לאשפוז - ראשון לציון והסביבה 	שירות טיפולי קהילתי לילדים בסיכון לאשפוז פסיכיאטרי. מועדונית טיפולית שמטרתה למנוע או לדחות הוצאת הילדים מהבית לאשפוז פסיכיאטרי.
	<ul style="list-style-type: none"> טיפול בילדים עם קשיי למידה - בני ברק ואלעד 	פיתוח והפעלת שיטת טיפול ייחודית לילדים במגזר החרדי הסובלים מקשיים למידה.
	<ul style="list-style-type: none"> פינת חי טיפולית לילדים חולי סרטן. פתח תקווה 	פינת חי טיפולית לילדים חולי סרטן. השירות ניתן לילדים מאושפזים ולילדים שאושפזו בעבר ולבני משפחתם – שירות ארצי.
ג	<ul style="list-style-type: none"> תחנות מידע ויעוץ לעיוורים - ארצי 	הפעלת 20 תחנות מידע ליד מחלקות עיניים בבתי חולים או במרפאות עיניים בקהילה, המופעלות ע"י כבדי ראייה ועיוורים. המידע שניתן כולל: אפשרויות שיקום, מיצוי זכויות, אביזרי עזר, קבוצות תמיכה, פעילות פנאי.
	<ul style="list-style-type: none"> מרכז למשפחה התמודדת עם אוטיזם - ארצי ורב ישובי 	אספקת שירותי מידע, יעוץ ותמיכה למשפחה המתמודדת עם אוטיזם. קבוצות תמיכה ולמידה והפעלת קו פתוח.
כ	<ul style="list-style-type: none"> חיזוק הקשר בין ילדים חרשים והוריהם - מזרח ירושלים 	הדרכה והנחיה להורים של ילדים לקויי שמיעה ע"י הגברת מודעות, הקניית ידע בתחומי חינוך ושיקום וקבוצות תמיכה. במקביל – פיתוח הכשרות ייחודיות לאנשי מקצוע המטפלים באוכלוסייה.
	<ul style="list-style-type: none"> שיקום תלמידים נכים לחיים בקהילה - ארצי 	פיתוח תוכנית לימודים לתלמידים נכים פיזיים קשים בארבעה בתי ספר בשילוב התנסות בתעסוקה בארבעה בתי ספר.
ו	<ul style="list-style-type: none"> מוקדי מידע למשפחות לילדים עם צרכים מיוחדים - אזורי 	הכשרת מתנדבים להפעלת מוקדי מידע ויעוץ טלפוניים למשפחות לילדים עם צמי"ד בסניפי יד-שרה ועל פי מודל העבודה של קש"ר בשלושה אזורים: אשדוד, הקריות וקרית גת.
	<ul style="list-style-type: none"> מנהיגות צעירה של לקויי שמיעה - בשני ישובים 	העצמת בני נוער לקויי שמיעה במרכזי שמע בתל-אביב ובאר-שבע לתפקידי מנהיגות בקהילה.
ת	<ul style="list-style-type: none"> מרכז למידה פעילה - ספיבק רמת-גן 	פיתוח מרכז למידה פעילה, לריכוז מידע והעצמה שכולל פעילויות ייחודיות בתחומי החינוך הגופני והחברתי, כדי לסייע לתהליך השילוב של אוכלוסיות עם מוגבלויות פיזיות וחושיות.
	<ul style="list-style-type: none"> קידום נגישות לחרשים - תל-אביב וחיפה 	הקמת שני מרכזים שיעסקו בהדרכה, הסברה והגברת מודעות לצורכי הנגישות של אנשים לקויי שמיעה ובהגברת השימוש בטכנולוגיות על ידם.
	<ul style="list-style-type: none"> מועדון רעים - רב ישובי 	מועדונים חברתיים תומכים לפיתוח מיומנויות חברתיות לאנשים עם בעיות תקשורת ולקויי למידה. הם פועלים במספר מתנסים בארץ ב-10 ישובים.
	<ul style="list-style-type: none"> תוכנית הור"ים לנפגעי סמים - 4 ישובים 	התערבות פרטנית במשפחות של מכורים לסמים שמטרתה חיזוק התא המשפחתי, הקניית כישורי הורות ושיפור הקשר הורה-ילד בארבעה ישובים: חיפה, חדרה, שפרעם, ג'דידה-מכר.
	<ul style="list-style-type: none"> מוקד נגישות בבריאות נפש - ירושלים 	מרכז מידע, יעוץ וליווי לנפגעי נפש ובני משפחתם המופעל ע"י מתמודדים נפגעי נפש, בני משפחה ואנשי מקצוע. במרכז מוקד סיוע טלפוני ומערך להפצת מידע נגיש וחדשני נמצא בשלבי פיתוח. שירות המידע הוא ארצי.
	<ul style="list-style-type: none"> השכלה אקדמאית נתמכת - בירושלים ובחיפה 	תוכנית שיקומית ייחודית לסטודנטים עם מגבלה עקב בעיה נפשית, ובה ליווי ותמיכה אישית של סטודנטים חונכים, שיסייעו לנחנכים להתמודד עם לחץ וחרדה ויאפשרו להם להשתלב בלימודים גבוהים בסביבה נורמטיבית.
	<ul style="list-style-type: none"> נכים בתחום הגישור - ארצי 	שילוב אנשים עם מוגבלויות כמגשרים, הגברת המודעות לנושא המוגבלות במרכזים לגישור וישוב סכסוכים ברשויות צבוריות, ארגונים ואנשי מקצוע.
<ul style="list-style-type: none"> צופי צמי"ד - ארצי 	שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים בשבטי תנועת הצופים ברחבי הארץ, מתן הזדמנות לנערים עם צמי"ד לממש זכותם לפעילות פנאי ומתן חינוך ערכי לחניכי הצופים לקבלת אנשים עם צמי"ד כשוויים בחברה.	
<ul style="list-style-type: none"> עגלות קפה - ירושלים 	הקמת עסקים זעירים בניהולם ובהפעלתם של נפגעי נפש במטרה לאפשר להם שילוב תעסוקתי בקהילה והתמודדות עם הסטיגמה. יוקמו דוכנים למכירת קפה, מיצים ועוגות במוסדות ציבור וארגונים.	
<ul style="list-style-type: none"> מרכז לחיים עצמאיים - ירושלים 	מרכז תמיכה כוללני לאנשים עם מוגבלויות שיתן שירותי מידע, יעוץ, סינגור עמיתים, הכשרות והעצמת האוכלוסייה.	

ענף	שם התוכנית	תיאור התוכנית
ז ו י "ש	<ul style="list-style-type: none"> גמלאים למען סובלנות - כפר מגיאר 	הכשרת גמלאים להפעלת תוכניות למניעת אלימות ולהגברת סבלנות במסגרות החינוך ובקהילה בכפר מגיאר.
	<ul style="list-style-type: none"> פיתוח מנהיגות קשישים - רב ישובי 	הכשרת קבוצות קשישים במתני"סים שיפתחו פרויקטים קהילתיים. בדימונה, אשדוד, אשקלון, מועצה אזורית מרחבים, מצפה רמון.
	<ul style="list-style-type: none"> שילוב קשישים ערבים - במועצה אזורית מנשה 	פיתוח פעילות פנאי, העשרה וחוגים לקשישים ערבים ויהודים במגזר הכפרי במועצה האזורית מנשה.
	<ul style="list-style-type: none"> טיפול ומניעת אלימות נגד קשישים - חיפה 	מודל שירות עירוני בין-ארגוני עם 5 תחנות למתן מענה לקשישים הסובלים מאלימות, התעללות, הזנחה וניצול כלכלי - טיפול בקורבנות ובפוגעים.
	<ul style="list-style-type: none"> טיפול ומניעת אלימות נגד קשישים במגזר החקלאי - אזורי 	התוכנית פועלת בשתי מועצות אזוריות; לב השרון ומטה יהודה ובה מתן מענים טיפוליים וקהילתיים יחודיים לבעיית האלימות נגד קשישים, תוך מתן דגש לסוגיית "בן ממשיך" במושבים.

ענף	שם התוכנית	תיאור התוכנית
ס י ע ו ד	<ul style="list-style-type: none"> מודל פיקוח ומעקב על חוק סיעוד - ירושלים 	מודל לפיקוח ולמעקב על שירותי חברות סיעוד בירושלים בעזרת כלי למיון ולסיווג זכאים לפי דרגות צורך, התאמתו לרמת המעקב הנדרשת, הבטחת שירות אופטימלי לקשישים והעלאת מודעות הקשיש ומשפחתו לזכויותיו.
	<ul style="list-style-type: none"> ערכת פעילות לבריאות החולה הדמנטי - רב ישובי 	הכשרת מתנדבים לשימוש בערכת פעילות לבריאות עם חולים דמנטיים ובני משפחתם לשם שימור מיומנויות החולה ושיפור איכות חייו. בבני ברק, רחובות, אשדוד, בת ים.

רשימת סקרים מנהליים

- מס' 1 - "מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים בבנק הדואר באמצעות מיופה כוח", אוקטובר 1972.
- מס' 2 - "אובדן זמן עבודה במוסד לביטוח לאומי", ינואר 1973.
- מס' 3 - "קיצוז דמי ביטוח מגמלאות – 1971/72", אוקטובר 1973.
- מס' 4 - "המבוטחים הלא-שכירים – עיבודים סטטיסטיים ממשלוח פנקסי המקדמות לשנת 1973/74",
ינואר 1974.
- מס' 5 - "גבייה ממעבידים - הגבייה, החוב, הפוטנציאל ועומק הפיגור בשנים 1973 - 1974, לפי סניפי המוסד",
יולי 1975.
- מס' 6 - "גבייה מהמבוטחים ה"לא שכירים" – עיבודים סטטיסטיים לפי סניפי המוסד לשנים 1972/73 -
1974/75", יולי 1975.
- מס' 7 - "שיקום נכי עבודה קשים", אוקטובר 1975.
- מס' 8 - "כוח אדם, העדרות ותנועת עובדים", אוגוסט 1976.
- מס' 9 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים, לשנים 1978 ו-1979", אוקטובר 1978.
- מס' 10 - "גבייה ממעבידים – פוטנציאל הגבייה, החוב ועומק הפיגור לפי סניפים, לשנת 1977", אפריל 1979.
- מס' 11 - "כוח אדם, תנועת עובדים וניצול ימי עבודה, 1977-1978", דצמבר 1979.
- מס' 12 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים, לשנים 1979 ו-1980", דצמבר 1979.
- מס' 13 - "גבייה ממבוטחים ה"לא-שכירים", עיבודים סטטיסטיים לפי סניפי המוסד, לשנים 1975-1977", ינואר
1980.
- מס' 14 - "מבצעי מיצוי זכויות בענף זיקנה ושאיירים בתקופה 1976-1979", יולי 1980.
- מס' 15 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1980 ו-1981", ינואר 1981.
- מס' 16 - "מיצוי זכויות לקצבת זיקנה של נשים שצברו תקופת אכשרה", מאי 1981.
- מס' 17 - "ערעורים לבית הדין הארצי לעבודה על החלטות וועדות ערר בנכות כללית ובנפגעי עבודה", 1981.
- מס' 18 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1981 ו-1982", 1982.
- מס' 19 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1982 ו-1983", 1983.
- מס' 20 - "שירותים מיוחדים לנכים", 1983.
- מס' 21 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1983 ו-1984", 1983.
- מס' 23 - "מקבלי הלוואות עומדות ותשלומים למוגבלים בניידות בשנים 1982-1984", 1984.
- מס' 24 - "הדחיות של תביעות לקצבת נכות בשנים 1981-1982", 1984.
- מס' 25 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1984 ו-1985", 1985.

- מס' 26 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1985 ו-1986", 1986.
- מס' 27 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1986 ו-1987", 1987.
- מס' 28 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1987 ו-1988", 1988.
- מס' 29 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1988 ו-1989", 1989.
- מס' 30 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1989 ו-1990", 1990.
- מס' 31 - "הגדרות ושיטות חישוב ועדכון של גמלאות, דמי הביטוח ומבוטחים", 1990.
- מס' 32 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1990-1991", 1991.
- מס' 33 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1991-1992", 1991.
- מס' 34 - "אומדנים ותחזיות לפעולות המוסד לפי סניפים לשנים 1992-1993", 1992.
- מס' 35 - "סוגי האוכלוסיות המבוטחות במוסד לביטוח לאומי, תנאי זכאותם ודרכי ביטוחם", 1993.
- מס' 36 - "סקר קבלת קהל, סניף ירושלים", 1995.
- מס' 37 - "סוגי האוכלוסיות המבוטחות במוסד לביטוח לאומי, תנאי זכאותם ודרכי ביטוחם", 1995.
- מס' 38 - "סוגי האוכלוסיות המבוטחות במוסד לביטוח לאומי: תנאי זכאותם ודרכי ביטוחם, 1995 - 1998",
מאת: אבנר שרף, 1998.
- מס' 39 - "המחלקה למפעלים מיוחדים: דו"ח לשנים 1996 - 1997", מאת: שרית בייץ-מוראי, 1998.
- מס' 40 - "פעולות אגף החקירות בשנת 1997", מאת: אבנר שרף, 1998.
- מס' 41 - "עבודת בתי הדין האזוריים לעבודה בנושאי הביטוח הלאומי, תשנ"ד-1994", מאת: יוסף זילבר ויעקב
צדקה, 1998.
- מס' 42 - "כח האדם המועסק במוסד לביטוח לאומי לפי תכונות אישיות ותעסוקתיות, 1997", מאת: אבנר שרף,
1998.
- מס' 43 - "פעולות ענף זכויות עובדים בפשיטת רגל ופרוק תאגיד", מאת: אבנר שרף, 1999.
- מס' 44 - "פניות הציבור למוסד לביטוח לאומי, 1998", 1999.
- מס' 45 - "פעולות אגף האכיפה והוצאה לפועל, 1998", 1999.
- מס' 46 - "המחלקה למפעלים מיוחדים: דו"ח לשנת 1998", מאת: שרית בייץ-מוראי, כרמלה קורש-אבלגון,
טניה ליף ודבורה יוסף, 1999.
- מס' 47 - "עבודת לשכות הסיוע המשפטי בנושאי הביטוח הלאומי, 1996-1997", מאת: יוסף זילבר ויעקב
צדקה, 1999.
- מס' 48 - "סקר ועדות ערר בתביעות לקצבת שר"ם", מאת: שנטל וסרשטיין, 2000.
- מס' 49 - "שימוש בחקירות בענף הבטחת הכנסה בשנת 1997", מאת: רמסיס גרא, 2000.
- מס' 50 - "תשלומי ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל ופירוק תאגיד", מאת: אבנר שרף, 2000.

- מס' 51 - "אגף החקירות בשנת 1999", מאת: אבנר שרף, 2000.
- מס' 52 - "פעולות אגף האכיפה והוצאה לפועל", מאת: אבנר שרף, 2000.
- מס' 53 - "מפעלים מיוחדים: דו"ח פעילות לשנת 1999", מאת: שרית בייץ-מוראי, כרמלה קורש-אבלגון, טניה לייף ודבורה יוסף, 2000.
- מס' 54 - "פניות הציבור אל המוסד לביטוח לאומי, 1999", 2000.
- מס' 55 - "סקר מקבלי גמלה פרטיים", מאת: שנטל וסרשטיין ויעקב צדקה, 2000.
- מס' 56 - "כח האדם המועסק במוסד לביטוח לאומי לפי תכונות אישיות ותעסוקתיות, 1999", מאת: אבנר שרף, 2001.
- מס' 57 - "ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל ופרוק תאגיד, 2000", מאת: אבנר שרף, 2001.
- מס' 58 - "ממצאים עיקריים על פעולת אגף החקירות, 2000", מאת: אבנר שרף, 2001.
- מס' 59 - "פניות הציבור אל המוסד לביטוח לאומי, 2000", 2001.
- מס' 60 - "פעולות אגף האכיפה והוצאה לפועל, 2000", מאת: אבנר שרף, 2001.
- מס' 61 - "כח אדם המועסק במוסד לביטוח לאומי לפי תכונות אישיות ותעסוקתיות, 2000", מאת: אבנר שרף, 2001.
- מס' 62 - "פניות הציבור אל המוסד לביטוח לאומי, 2001", 2002.
- מס' 63 - "ממצאים עיקריים על פעולות אגף החקירות, 2001" מאת: אבנר שרף, 2002.
- מס' 64 - "כינוס נכסים ופשיטות רגל", מאת: אבנר שרף, 2002.
- מס' 65 - "פעולות אגף האכיפה והוצאה לפועל, 2001", מאת: אבנר שרף, 2002.
- מס' 66 - "ממצאים עיקריים על פעולות אגף החקירות, 2002" מאת: אבנר שרף, 2003.
- מס' 67 - "פניות הציבור אל מוסד לביטוח לאומי, 2002", 2003.
- מס' 68 - "כינוס נכסים ופשיטת רגל: תשלומי גמלאות וגביית יתרות דמי ביטוח, 2002", מאת: אבנר שרף, 2003 .
- מס' 69 - "פעולות אגף האכיפה וההוצאה לפועל, 2002", מאת: אבנר שרף, 2003.
- מס' 70 - "ממצאים עיקריים על פעולות אגף החקירה, 2003", מאת: אבנר שרף, 2004.
- מס' 71 - "פניות הציבור אל המוסד לביטוח לאומי, 2002", מאת: יעקב צדקה, 2004.
- מס' 72 - "פעולות אגף האכיפה וההוצאה לפועל, 2003", מאת: אבנר שרף, 2004.